

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKI DAGBLADET

Kolmapäeval, 21. aprillil 1971

Nr. 31 (3616)

13. aastakäik

Üks hilisemaid ülevõtteid Friedebert Tuglasest tema enda skulptuurportree juures.

FR. TUGLAS SURI EESTIS

HELSINGI (EPL) — Eestist saabunud teatel suri neljapäeva, 15. aprillil õhtupoolikul eesti kirjanduse vanema sugupõlve üks veel kordamaal elus olnud suurmehe Friedebert Tuglas 85 aasta vanuses. Friedebert Tuglas elas Nõmmel kirjanikepaarile Under-Adson kuulvas majas.

Friedebert Tuglas (Mihkelson) sündis 2. märtsil 1886 Tartumaal Võnnu kihelkonnas Ahja mõisas. Hiljem asus ta koos vanematega Tartu, kooli õppis linnakoolis ja hiljem Treffneri gümnaasiumis.

1905. a. revolutsioonilises tegevuses võitis Tuglas aktiivselt osa ja sattus poliitiliselt kahtlaste isikute nimistusse ning lõppeks mõneks kuuks vanglaseksi. Kuna ülestõusu äpardus, oli Tuglas sunnitud maalt põgenema, kusjuures ta pagulaspõlv kestis üksteist aastat, sellest suurem osa Pariisis.

Eestisse tagasi pöördus ta 1917 ja alguses Tallinna asudes organiseeris ta koos teistega kirjanike ühingu Siuru. 1919 asus ta pidevamalt elama Tartusse, kus ta toimetas kirjanikuslikke ajakirju Ilo, Odamees, Tarapita ja Looming. Ühtlasi oli ta ka Eesti Kirjanike Liidu ja Eesti Kirjanike Seltsi esimees.

Iseseisvuse ajal avaldas ta vilgast kirjanduslikku tegevust, tema produktioon oli suur ja teda tuleb üldiselt pidada üheks parimaks stilistiks eesti kirjanduses. Friedebert Tuglas on tegelegenud ka eesti kirjanduse ja kultuuri ajaloo uurimise ja kaa-

negse kirjanduse arvustamisega. Tema tähtsamad kriitilised artiklid on ordvalt avaldatud koondkõidetenä. Tuglase kirjandus- ja ajaloolistest uurimustest on silmapaistvamad Ado Arensteini lahkumine (1926) ja suured monograafiad Juhane Liivi, Elu ja ooming (1927) ja Eesti Kirjameeste Selts (1932). Mainimisväärsed on ka tema reisikirjeldused Teekond Hiisaaania (1918) ja Teekond Põhja-Aafrika I-III (1928–1930).

Järg. lhk. 7.

Jüri Lipp SURNUD

Torontos suri 17. aprillil pärast lühiajalist külmetushaigust nooremäpöle meeleolulaulja Jüri Lipp 28 aasta vanuses.

Ta kannatas lapsest peale suhkruhaiguse alla ja jäi täiskasvanuks saades pimedaks. Jüri Lipp sai aga sellest loogist üle ja jätkas oma muusikalist tegevust. Ta on näitlejapaari Rudolf Lipu ja Riina Reiniku poeg.

Ernst Jaakson Londonis: USA SEISUKOHAL MEIE OSAS MÖJU KA VÄLJASPOOLE

LONDON (EPL) — Seoses August Torma matustega viibis Londonis Eesti Vabariigi esindaja USA-s Ernst Jaakson, kes pärast matuseid arutas paraktilisi küsimusi seoses E.V. Londoni saatkonnaga saatkonna uue juhi, chargé d'affaires Ernst Sareperaaga. Ta kohtas ka naabermaade Läti ja Leedu saatkondade esindajatega. Enne E Jaakso määratendu esitas talle mõningaid küsimusi EPL Inglis-maa-kirjasaatja, kõigepealt tundes huvi, kuidas on praegusel momendil USA suhted meiega.

Usutletav vastab, et juba maailma üldpoliitilises seisukohal on muidugi Ameerika Ühendriikidel vabas maailmas kõige tähtsam osa täita.

— Meie teame ka, et Balti riikidel on kõige rohkem toetajaid Ühendriikides. Mitte ainult Ühendriikide valitsus, vaid ka paljud senaatorid ja esindajate koja liikmed on korduvalt väljendanud oma kindlaid seisukohti Eesti, Läti ja Leedu rahvaste õiguste kohta vabadusele ja iseseisvusele. Ühenduses sellega on Eesti esindusel Ühendriikides oma erilised ülesanded täita.

Kuna Eesti peakonsulaat asub New Yorgis ja minu nimi seisab ka diplomaatilises nimekirjas Washingtonis, siis pean ka võrdlemisi sageli sõitma Washingtoni ametiülesannetes.

USA seisukohal on muidugi oma mõju ka väljaspoole. 1940. a. alates ei ole USA valitsus oma seisukohta

E. V. esindaja Ernst Jaakson

meie vähemalgi määral muutnud. Edasi pärimine Ernst Jaaksonilt, mis on praegu USA's akuutset meie oma rahvuslikus peres.

Aprillis toimuvad New Yorgis USA eestlaste Kultuurpäevad, mille aupaatronics ma olen. Kukuuripäevadele tulevad kokku meie nooremad teadlased, kirjanikud, teatri ja kooritegelased ning viiakse kaasa uusi ideid. Suvel toimuvad USA's suvepäevad. Võib öelda, et organisatsioonid on väga aktiivsed, Eesti Külas Long Islandil toimuvad suured peod, kuhu hulgakaua kokku tullaakse. Noori on aga võiks rohkem olla.

— Oleme nii mõndagi kuulnud eestlasi, läti ja leedu noorte poliitilises organisatsioonist Batun?"

Jah, nad on tähelepanu äratanud. Noored ajavad omi asju sageli teistsiti kui vanem generatsioon, tuleb hinnata, et nad on loonud palju kontakte UN delegatsioonide seas ja esitanud informatsiooni Balti riikide kohta.

Tuleb märkida, et Balti riikide Järg. lhk. 7.

Quebeeki "rahvuslik liikumine" osutus puhtkommunistlikuks

MONTREAL — Kanada riigisekretäri Gerard Pelletier'i sulest ilmus avalikkuse ette raamat "La Crise d'Octobre", milles autor loitab tõsiselt kanadasi Quebec'isse "importeeritava terrorismi" eest ning mainib, et Quebeci natsionalistide sildi all tegutsenud organisatsioon Front de Liberation du Quebec kujutab endast tegelikult rahvusvahelist kommunistide pörandalust organisatsiooni. Pelletier mainib, et FLQ on kasvanud viimaste aastate kestel pidevalt ning nüüd on organisatsiooni käsitusess suur relvade arsenal ja kaks tonni lõhkeainet. Organisatsiooni tegelikkete arvu võib arvestada 2000–3000-le ning need on sobival juhul valmis igasugusteks vägivallategudeks.

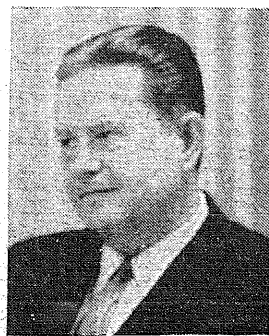
Riigisekretäri raamat baseerub poliitisevõimude andmetel ja terroristidelt rekviireeritud dokumentidel ning selle lehekülgedel on kronoloogilises järjekorras ära toodud kõik Quebeci terroriorganisatsiooni vägivallaaktid alates 1963. aastast. Pelletier mainib ühtlasi, et poliitisevõimudel pole õnnestunud leida neid relvi ja elektroonilist varustust, milledega terroristid on varguste abil täiendanud 1965. aastast saadik oma relvade arsenalit.

Oktoobrikuuri ajal kogutud andmetest selgub, et terroristidel oli valmis 40–50 meest, kes vastava käsu järele oleksid hakanud korraldama pommitamata küüditama silmapaistvaid poliitikategelasi ning sooritama vajaduse korral isegi mõrvasid.

Nende seljataguse moodustasid 200–300 aktiivset toetajat, kes lubasid terroristide toetada rahasummadega ja varjata neid poliitisevõimude eest. Peale selle tuleb arvestada umbes 3000-liikmelise passiivse sumpatiseerijaga ja toetajaga, kes ei olnud küll FLQ liikmed, kuid andsid nende sammudele oma moraalse toetuse. Pelletieri arvates oleks suuremate demonstratsioonide ja vägivallategude puhul neid aktiveeritud ja tõmmatud nad kaasa FLQ aktsioonidesse.

FLQ stardid Quebecile iseseisvuse taotlemise sildi all, kuid sellest kujundati peagi rahvusvaheline pörandalune marksistlik-leninistlik organisatsioon.

Kelle eesmärgiks ei olnud võidelda Quebeci iseseisvuse ega prantsuse keele säilitamise vaid kommunistliku ideoloogia levitamise eest.

Kud Kiviranna — loobub

Konrad Veem — üks USA kandidate

USA SOOVIB KIRIKUPEAD ROOTSIST

NEW YORK (EPL) — EELK Chicago praostkonna koguduste ja äpetajate keskel on olnud mõttevahetus EELK peapiiskopi ametkoha täitmise asjas, kusjuures praostkonna praost, üks tõenäolisemaid peapiiskopina kõne alla tulevaid isikuid, kategooriliselt teatas, et ta ei soovi oma kandidatuuri esitamist ja andis hiljutisel sinodil tendat ka oma põhjused. Muu hulgas peab nii tema kui ka teised Chicago praostkonna kirikutegelased õigemaks, et peapiiskopi amet jääks Rootsi.

Eesti luteri kirik on Rootsi kirikuga mitte ainult ajalooliselt sidetud, vaid ka hea vahekor praegu. Kuigi meil ei saa praegu olla väga lähedasi sidemeid Soome kirikuga, Järg. lhk. 7.

EPL 21. aprillil 1971

Haihtuvad õigused

UNO on oma tegevuse alguses teatavasti üles seadnud terve rea liisid printsiipi, mis teoreetiliselt peaksid muutma maailma humanemaaks ja riikidevahelisi suhteid normaalsemaks. Nende hulgas on ka n.n. Inimõiguste deklaratsioon, mis peab olema juhtnööriks UNO Inimõiguste Komisjonile. Selle komisjoni algatusel on maailm pühitunud isegi Inimõiguste aastat, ilma et inimõiguste selle pärast kussagi, kus rühumine ja nende õiguste rikkumine esineb, oleksid parame pole edenud. Peaviga seisneb selles, et nii UNO-s kui ka Inimõiguste Komisjonis istuvad sees need, kes kõige rängemini inimõigusi rikkuvad.

Tulemuseks on inimõiguste küsimuse viimine ideelisele hinnatav poliitilisele, mis aga tähendab "lehmakauplemist" nende õigustega. Hiljuti toimus Genfis Inimõiguste Komisjoni 27-meis istungjätk, kus lõmnes üsna traagiline pilt inimõiguste väärtusest tänapäeva poliitilises elus. Näiteks kui kõne all olid uued tehnilised vahendid, mis võimaldavad inimese elu ja tegevust järgida riigivõimu poolt, siis pörkasid otsekohe kokku komisjoni demokraatiate ja totalitaarsete delegatsioonide huvid. Kui näit. USA rõhutas demokraatiates kehtivat erela puutumatus printsiipi, mis eeldab keeldu telefonide kuulamisest ja elektronjärelvalve vastu, siis N. Liidu esindajad otsekohe astusid vahele ja seletasid, et ärakuulamisest ei saa keelata, kuna see on hädavajalik "ühiskonna vaenlaste" kontrollimiseks. Ja siis saavutati saalomonlik kompromiss: Põhiliste inimõiguste kaitse küsimust ühenduse teadusliku ja tehnilise arenguga tuleb käsitleda rahvusvahelisel tasemel, vastavalt nende printsiipidele, mis on aluseks riigi ja ühiskonna struktuurile — eriti aga majanduslikud ja sotsiaalsed olukorrad ning kultuurilised traditsioonid.

Sellele kõigi poolt alla kirjutatud udule formuleerimisele on omapäraks see, et ta annab isiku puutumatus printsiibile täiesti uue, kummina veniva kaju. Need riigid, kus traditsioonid ja "ühiskonnastruktuur" enne on eraelu kaitsmist pidanud loomulikuks, võivad seda jätkata, need aga, kelle "sotsiaalsed olukorrad" tuginevad kodaniku pideval valvamisel, võivad seda rahulikult jätkata — ilma inimõiguse printsiipi rikkumata. Vähemalt selle resolutsiooni alusel, mille Inimõiguste Komisjon pidulikult vastu võttis.

Mis on siis saanud selles osas inimõigustest? Need ei ole enam üldinimlikud printsiibid, vaid üksikute poliitiliste süsteemide subjektiivsed seltskonnad. Inimõigusi üldises mõistes ei eksisteeri enam.

Oleme korduvalt varem tähelepanu juhtinud sellele, et inimõigusi on ka maailma avalikus arvamisest hakatud vaatama umbes samade printsiipide järele, õieti teadud moodi, kus võideldakse ja valatakse pisaraid teatud liiki rahvaste inimõiguste pärast, samal ajal aga õigu kehitades samataoliste ja võibolla julmemate inimõiguste rikkumiste puhul teistes maades, millest ründamisel ei ole mees. Natsism rikkus rängimalt inimõigusi ja kogu maailma tähelepanu juba kolmandat aastakümnet peale sõda süüdlaste karistamisel. Kas

on aga keegi kunagi kuulnud, et oleks karistatud ka mõnda kommunistliku poole inimõiguste rikkumist ja sõjariimariit? Kas juhitakse üldse tähelepanu sama energiaga näit. Tšehhis, Ungaris, Poolas, Venemaal, Baltikumis jne. toimuvate inimõiguste rikkumiste peale?

Inimõiguste Komisjonis kujunevad sellised probleemid, kus liikmed on osalisel, sagali kauplemisobjektideks. Venelased, kelle õrnaks punktiks hetkel on juudid, ei soovi muidugi, et neid küsimusi, nagu Nõukogude kodanike väljarännu- ja üldse väljasõidu õigus, arutataks Inimõiguste Komisjonis. Ja, kummaline küll, teised inimõiguste esindajad delegatsioonid, väidavad viisakalt küsimuse kergitamist, teadmises, et venelased asuvad otsekohe vasturünnakule ja paljastavad nende oma patte.

Inimõigused on viletsamas seisukorras kui kunagi varem, kuigi nende nimel palju häälit tehakse.

KLA

Leo Karupää 60-aastane

Neljapäeval, 22. aprillil täitub Leo Karupää kuuekümnend eluaasta.

Nimi kõneleb mehe eest ja Rootsi Eestlaste Esinduse esimehe nimi on tuntumad paguluses. Mitte ainult vastutusriikka emeti kandmise pärast, vaid veel enam selle tõttu, et tegemist on julge ja tulliingelise eestlasega, kes oma pühaks kohuseks peab võidelda kodumaal, eesti rahva ja tema vabaduse eest, samal ajal sülitades sama tegema kõiki vabas maailmas esinevaid eestlasi, keda ju pidulikult on nimetatud eesti rahva saadikuteks, kuid keda ikka ja jälle tuleb õhutada. Kodumaal on Leo Karupää peaharrastus. Ta kogub väsimatult andmeid olukordade arengust ja Esinduse Kodumakomisjoni esimehe koht on kahtlemata olnud talle südamelehedasemad, kuna tema õlgadele langes kogu vastutus Rootsi eestlaste rahva poolt valitud Esinduskogu ees.

Leo Karupää rahvusliku mõtlejana ja võitlejana on loomulikult olnud pinnuks silmas kodumaal olnud jahtidele, kes aastaid on oodanud eesti paguluse aktiivse väsimist ja juhtide kadumist. Kuid neid kasvab peale ja Leo Karupäägi poolt juhitavas organisatsioonis on erakordselt palju noori rahvasaadikute hulgas. Ta on veendumud, et eestlaste tegevuse oma kodurahva kasuks ei lõpe enne kui see võitlus kord on kannud vilja ikke langemise ajal. Need, kes Leo Karupää tunnevad, teavad, et tema kõuehääle taga peitub see ja sõbralik siid, inimene, kes rohkem kompromissivõim, kui seda arvatakse ja kelle eesmärgid on eestluse ühisriim ni eesti rahva kui ka vabas maailmas elunevate eesti rahvusgruppide hüvanguks. Sellelgi teel on juba tema ja teised mitmed samme astunud. Näit. valmistatud kõik eestlased Rootsis ühiselt eesti Eestlased Toronto ja ühise komitee esimeheks on juubilar. See on suur pluss ühel inimesel, kui ta suudab asju vaadata üldrahvuslikult perspektiivist.

Juubilari Leo Karupääd teritab eestlaskond, tema rohke arvulised sõbrad ja akadeemilised kaasvõitlejad Korporatsioon Rotallias, millele ta ühe osa oma elust ja energiat on pühendanud. Head võitlusindu ja jätiku rahvuslikule tööle!

KLA

VÄLISKOMMENTAAR

NÕUKOGUDE VAIMUHAIGUS

Päev enne N. Liidu kommunistliku partei viimase kongressi algust Moskvas vahistati sedal vene bioloog Vladimir Bukovski süüdistusega, et ta olevat ajanud "nõukogudevastast propagandat". Teade ei tulnud läänemaailmale ootamatult, sest andmete kohaselt oli Bukovski nimi juba varem mainimist leidnud ühenduses protestiliikumise, mille lipukirjaks on inimõiguste kehtestamine N. Liidus. Alles hiljuti pöörus ta kõigi psühhiaatrite poole teistes maades üleskutsega võtta lähemalt uurimisele see toores viis, kuidas poliitiliselt teistimõtetajaid N. Liidus heidetakse erilistesse vaimuhaiglatesse. Bukovski üleskute koos rohke dokumentatsiooniga jõudis asutuste läände ja sai avalikkusele teatavaks pressikonverentsil Pariisis.

Eesitatud materjalist nähtub, et teistimõtetajaid ohjeldades lasevad Nõukogude ametivõimud lihtsalt valmistada "arstlike määranguid", mis õigustaksid vastasrindlaste kahjutegemist vaimuhaiglates igasuguste julmade abinõudega. Vastavalt erihajalad on seda ebainimlikumad, et täiesti terved inimesed on sunnitud viibima seal koos tõeliselt vaimuhaigete, kes on toime pannud mitmesuguseid raskeid ku-

ritegusid. Vastasrindlaste nubllemine ei piirdu aga sellega, et neid saadeti heidetakse ühte kongi koos raskeid vaimuhaigete. Kui teistimõtetajale oma seisukohtadest vabatahtlikult ei loobu, siis langeb ta "eriravi" alla, mis koosneb füüsilisest piinamisest, vaimse rõhumisest ja sunniviisilistest süstimistest mitmesuguste ainetega.

Bukovski dokumentatsiooniesineb nimelisel hulk inimesi, kes niivisi peavad N. Liidus karistust kandma oma vastuseisu eest kehtivale režiimile. Tüübilist näidet pakub noor kirjanik Natalia Gorbanevskaja, kes on aktiivselt osa võtnud protestiliikumises Tšehhoslovakkia okupeerimisest saadik 1968 augustis. Mõõdund aasta juulis mõisteti ta sundravi alla erilises vaimuhaiglas määramata ajaks, kuigi üks tuntud psühhiaater oli teda täiesti terveks tunnistanud. Mõõduandvaks sai aga teine tunnistus, mis oli välja antud ajakoolus kirikuüksuseks saanud Serbski-instituudi poolt diagnoositud, et tegemist oleval siiski vaimuhaigusega, kuigi "täiesti selgeid tunnuseid ei ole".

Täiesti tüübilist näidet pakub nõukogude kindralmajor Pjotr Grigorenko, kes vallandati ametist ja võeti vastutusele juba Hrushtšovi ajal, kuna ta oli avalikult arvustanud viimaste teed uue isikukultuse poole. Grigorenkot peeti tükk aega kinni vaimuhaiglas, kuid lasti siis vabaks. Uus kinnipidamine järgnes pärast seda, kui Grigorenko protesteeris avalikult Krimmi-taritee kohtlemise vastu, kes olid deporteeritud Stalini ajal ja nüüdki ei pääsenud tagasi kodumaale. Nagu Gorbanevskaja, nõnda oli ka Grigorenko arstlikul läbivaatusel täiesti terveks tunnustatud. Aga jälle tuli Serbski-instituudi kurti käsi mangu väitega, et Grigorenko kannataval "patoloogilise paranoia" all. Nõukogude kohtu peias sellest, et nimekat vastasrindlast määramata ajaks erilises vaimuhaiglasse mõista.

Bukovski dokumentatsiooni rikkalik materjal tõendab valelendamatu, et Nõukogude režiimi võimukandjate arvates pole ühtki põhjust kehtiva korra arvustamiseks ja kui seda ometi juhtub, siis on arvustajad ise ebanormaalsed või lihtsalt vaimuhaiged. Kuid "sundravist" erilistes vaimuhaiglates nähtub teisest küljest, et tegemist on katsega täiesti terveid inimesi tasulilistada režiimi võimukandjate tahtmise alla,

kes ennast ilmselt peavad ise täiesti eksimatuks. Tolles arvamis on aga mõndagi, mis vihjab suuruslulustusele ja selle kaudu paranoiale kui vaimuhaiguse ühele erivormile. Teiste sõnadega, lastes täiesti terveid inimesi nende teistimõtetamise pärast, vaimuhaigetes tunnistada, tõendavad Nõukogude režiimi võimukandjad, et nad ise peevad raskest vaimuhaigust.

Torkab silma, et kuigi häda Nõukogude vaimuhaigusega on suur, ei olnud sellest vähimatki juttu asjale 24. parteikongressil Moskvas. Samuti ei olnud kuuldal sõnagi jätkuvast inimõiguste rikkumisest N. Liidus, kuigi protestiliikumine hakkab looma laineid välismaailmas. Võibolla aitab Bukovski aktsioon teada mõnevõrra jalule seada.

AK. K.

Sissemurrud E. Majades Stockholmis

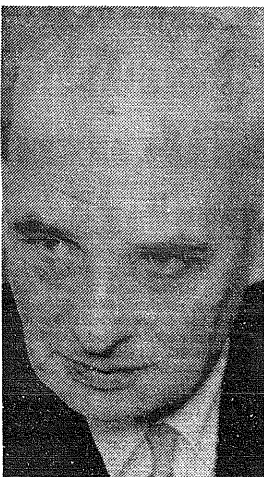
Õöl vastu 15 aprilli toimisid sissemurdu mõlemasse Eesti Maja, s.t. õigemini mõlemas majas asuvasse äridesse.

Vanas, Regeringsgatani hoones löid vargad kakti mööblitari klaasile, olles asjatult katsunud lukku lahti murda. Vargad viisid ära kassaparaadi ja hulgaliselt väärtuslikke kaupi. Uues, Wallingatani hoones tungisid vargad ust lahti murdes parfüümiaiaiaie alumisel korrusel, samuti viies kaasa raha ja kaupi.

Võrrele neid eesti põgenikega

Seoses Jugoslaavia saadiku mõrvamisega ilmus rootsi ajakirjanduses rohked lugelajakirju. Uhes neist, kes tahavad mõistatleka hukka poliitilist võitlust vägivalva meetoditega, tuuakse eskujuks eesti põgenikke.

13. aprilli Expressenis ütles nimimärk N. J Stockholmist sõnasõnalit: "Võrrele kõike seda selle erakordise küpseuse ja distsipliiniga, mid näit. kümned tuhanded balti põgenikud on üles näidanud kõikide nende aastate jooksul, ilma et nad seepärast oleksid loobunud oma poliitilisest argumenteerimisest ja kultuurist aktiivsusest..."

Leo Karupää

Raamat rootsi salateenistuse kohta sõja ajal

Rootsi ajakirjanduses ja raadios-TV-s on suurt tähelepanu äratanud eestlased ajakirjaniku Mert Kuba uus raamat "Gustav Möllers hemliga polis" (Gustav Mölleri salapolitsei), mis tegelikult sisaldab tema arhivimaterjalide uurimusi sõja ajast. Mert Kuba, kes on Dagens Nyheter kommunalaosakonna toimataja, on käinud nii rootsi kui ka Soome vastavates julgeolekuteenistust käsitlevates ja nüüd vabaks antud arhivides.

Muu hulgas tuletakse raamatus meelde sõjaajast "julgeolekuriskide" registreerimist, mis kestab tänapäevani. Nagu Mert Kuba ise TV-intervjuu seletas, tuletakse raamatus meelde paljude tuntud inimeste sõjaajast hoiakut, mis võibolla tänapäeval nende enam ei ole nii meeldiv.

Raamat käsitleb ka sõjaväe julgeolekuteenistust, kus IFA-süsteem näeb ette sõja puhul kõiki julgeolekuriskimõeldamisi leiduvate inimeste kõrvaldamist strateegiliste tähtsusega tsoonidest.

Eböasi märgitakse raamatus, kuidas soome sotsiaaldemokraatliku peami-

nistri Fagerholmi ajal anti 80 isikut välja sakslastele, neist enamusi juudid rahvusest, kes hukati. Fagerholm oleval püüdnud kirja teel mõjustada Kuba, et see sündmusest ei kirjutaks.

Ühel juhul on rootslased ühe saksa juudi välja annud soomlastele, kes selle omakorda üle andsid sakslastele.

Mert Kuba on oma arhiivuurimusi teostanud 1969. aastast peale. Raamatu pealkirjaga on autor, nagu ta TV-s märkis, tahtnud alla kriipsutada, et salateenistust sel ajal Rootsi juhtis sotsiaaldemokraatlik minister Möller.

EESTI PÄEVALEHT

Eestniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhana Kokka
Vastutav väljaandja
(ansv. ülg.)
Arvi Moor
Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstuna Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/4177 72
Tellimispostigiro nr. 28650
Kiuulutusarvete postigiro 60 59 00
—0, Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta kr. 120.-
Termin (4 kuud) kr. 45.-
Kuu kr. 12.-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kurirens
Tryckeri AB Eskilstuna 1971

Hiina viisakus uus peavalu Nõukog. Vene juhtkonnale

Moskvas apiknevad läänediplomaadid konstateerivad, et Pekingi poolt ootamatult läände suunatud "hiina viisakus" on tekitanud Kremli hämatust ja ärritust. Hiinlaste poliitilist väljajamängu püütakse analüüsida ning kiremas korras mingisuguseid "vastuabioosid" teituda. Pole mingi saladus, et vahekorrad N. Liidu ja Kommunistliku Hiina vahel on endiselt jäiselt jahedad, mida konstateeriti ka hiljuti peetud parteikongressil Kremliis. Sääli nimelt rühkufi avallikut, et N. Liidu peaarivaalideks on ikka USA ja Puna-Hiina, kuigi anti mõista, et suhete parandamine olevat soovitatav — venelaste tingimustel.

Viimastel aastatel on igatahes venelased püüdnud Hiinat isoleerida nii ülejäanud kommunistlikust maailmast kui ka teistest riikidest. Seda eriti Aasia ruumis, kusjuures venelased on avalikult toonitanud, et "suur ja vennalik sõprus N. Liiduga tasub end rohkem ära".

Pekingi suhete parandamine lää-

nemaailmaga, isegi "kapitalismi peakantsiga USA-ga" annab oletada, et hiinlased esmakordselt tahavad läbi murda oma senist isoleeritust globaalses ulatuses. Sharmiofensiuvi läände, kõrvkõvõimalike ühenduste etableerimine juhtivate tööstusriikidega annaks Hiinale üsna kiiresti tõelise suurvõimu staatuse.

Ja seda venelased kardavadki, kas või seetõttu, et tulevikus võivad hiinlased senisest suurema rõhuga ning pondusega hakata taotlema oma piirialasid Kaug-Idas. Neidsamu hiinlased territooriume, mis venelased Hiina nõrkusperioodil omale vallutasid.

Peale selle kardab Kremli, et sõbralikum suhtlemine Pekingi ja Was-

hingtoni vahel tekitab negatiivseid efekte ka N. Liidu Kaug-Ida poliitikas. Kasvõi venelaste poliitikas Jaapani, kus suhted on olnud peaaegu konstantselt halvad. Tegelikult on ka Jaapanil õigus venelaste käest oma kaotatud maa-alsid tagasi nõuda, s.t. neid põhjapoolseid saartegruppe, mis venelased Teise maailma lõpu-päevald Jaapani vastu sõtta astudes okupeerisid.

Siiani on N. Liidu massmeediad olnud suhteliselt kasinad oma kommentaarides Pekingi "ping-pong-poliitika" suhtes, kuna nähtavasti pole veel Kremli otseseid direktiive saanud. Ent lugelajatele on ometi antud mõista, et N. Liidu kaks kõige hädaohtlikumat võitlejat "kavatsevad oma jõudsid ühendada".

Venelased sulgemas Musta merd

LONDON (EPL) — Briti Sunday Telegraph raporteerib Türgist huvitavat nähtust: N. Liit on iga päevaga tõstnud esildiste arvu Türgi valitsusele sõjalevade läbisõiduks Dardanelli väinast ja esimest korda on venelased kiisunud luba ka allveelaevade läbisõiduks (need on liinud senini Vahemerre illegaalselt).

Lääne ekspedid arvavad, et venelaste äkiline läbisõiduvahelduste vool teenib kaht eesmärki. Esiteks on nii võimalik vene jõudsid Vahemerest Musta merre tagasi viia alati, kui neil on vajalik, teiseks teeb selline lubade hulk läänele peaaegu võimatuks oma sõjalevade saatmise läbi väinade Musta merre (USA on iga aastal teinud sellise külastuse vaatamata vene protestidele näitamaks, et Must meri on internatsionaalne vesi). Montreux konventsiooniga aastast 1936 peavad Mustamerre riigid (praegu ainult N. Liit), 8 päeva laeva läbisõidust ette teatama türklastele Teised riigid peavad teatama 15 päeva enne. Lubade küsimine ei eelda aga, et tegelikult laev peaks läbi sõitma. Ja venelased teevadki praegu nii, et iga kolmandal päeval esitatakse teatav arv laevu, milledest osa kunagi läbi ei sõidagi. Sellega aga sulevad nad Dardanelli teistele sõjalevadele. N. Liit peab Musta merd praegu oma "sisemeraks".

Rootsi loodab head eksportturgu Hiinas

Seoses suure "kevadsulaga" Hiina-USA suhetes loodab ka Rootsi, et siinne tööstus saab Hiina aladel tuult tühade alla. Näiteks tohib Rootsi Eksportühing korraldada suure tööstusmäituse Pekingis aprillis 1972. Seda samal ajal kui näiteks Jaapan ja Itaalia asjaltul on teinud samalaadseid katseid.

Hiinlaste aktiivide pehmenemist on märganud ka saäl külas viibinud Rootsi ärimehed. Viimasel ajal pole ärilistes läbirääkimistes kunagi töestud poliitilist esikohale, kuna vastavalt tehti seda alati. Rootsi eksporditeeris mullu Puna-Hiinasse oma tööstusprodukte 119 miljoni krooni eest, kusjuures hiinlased peamiselt on huvitatud kvaliteet-terasest, instrumentidest ja paberimassist.

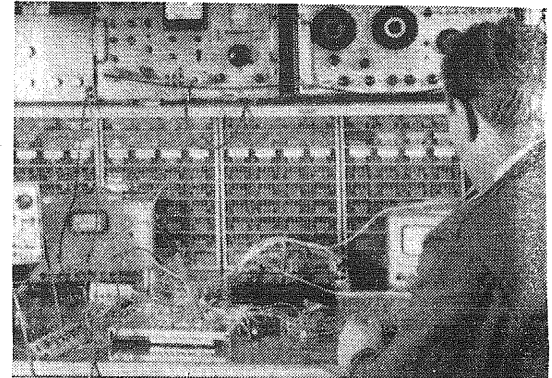
Rootsi Eksportühing märgib, et näituse Pekingis on end juba registreerinud 40 väljapanijat, kes esindavad vähemalt 70-et Rootsi ettevõtet. Igal juhul esitatakse Pekingis parim sellest, mis Rootsi tööstus toode on võimaline tootma.

Ent on kuulda ka hoiatavaid üldse. Nimelt kardetakse, et pikapeale võib Kommunistlik Hiina oma oda-

vate toodetega Rootsi sõna tõsisem mõttes "üle ujutada", asjaolu, mis omakorda võib põhjustada tehaste sulgemisi ja tööpudist. Ent alguses on rootslased optimistlikud ja olevat, et Hiina turule pääsemine tähendab elustavat siisti siinsele eksporditööstusele.

● Stockholmil külastasid abielupaar Oskar ja Kyra Linde, kes alaliselt elunevad Torontos, Nad tulid üle Kanaria saarte, kus nad veetsid puhkuse.

● Stockholmis saabus külaskäigule dir. Jörn (John) Scheel, kes on Brasillas Sao Paulos rootsi maailmafirma Facit Lõuna-Ameerika organisatsiooni asjaajaja direktor.

Elektronika laboratoorium Bullachi luurekeskuses.

Saksa luure oli kuu aega ette teadlik Tshehi invasioonist

Lääne-Saksa salateenistuse (Bundesnachrichtendienst ehk BND) peakorter asub Müncheni lähedal Pullachis. See on ometi väike linn, mida valvatakse umbes samal viisil kui Nõukogude Liidus KP bosside peakorteri Kremli või USA kullavaramid.

Lääne-Saksa salateenistuse BND (kaudu) BND kõrvad. Kõigi nn. väipresidenti kohal (aiaates 1. maist 1968) töötab Pullachis kindralleitnant Gerhard Wessel, tema aseläitajana (ja praeguse valitise poliitilise liini esindajana — endine Hamburgi kommunaalpoliitik Dieter Blötz (SPD)). Peale president-kindrali kuu-kuul Pullachi koosseisu veel ligikaudu 50 koloneli, kes kõik esindavad saksa sõjaväelaste vanemat generatsiooni (ja on nii nn. kontinuitiivsed jätkajad).

Avalik struktuuri skeem näitab, et BND-1 on nelil osakonda ja et BND allub otseselt Liidukantsleri Ametile (Bundeskanzleramt), mille juhatajaks kantseleariameti minister Horst Ehmke. Informatsiooni vahendab BND välis-, kaitse- ja majandusministeeriumile ning NATO peakorteri. Samuti (ja seda peamiselt koostöö korras) NATO riikide (ennekõige aga USA ja Inglise) salateenistustele.

Kui suured on BND kulud või kui suur on tema üldine eelarve, seda avalikkus ei tea, sest BND eelarvet Liidupäeval ei arutata. Ainult Liidupäeva eelarvekomisjonil kolm liiget ja riigikontrolli president tunnuvad seda eelarvet. Oletatakse, et BND kulud võivad tõusta üle 450 miljoni marga aastas (USA-s CIA kulud 1,6 miljoni dollarit ja Moskvas KGB kulud üle 2 miljardi dollari).

Arvatakse, et Lääne-Saksamaal ei ole ühtki asutust ega ettevõtet, kuhu ei ulatuks (esindajate ja agentide

just sellal mitte kaugel kongressimajast 28-aastane nõukogude haritlane Vladimir Bokovski, kes nõudis kirjanike vastamist sunnitoolaagrist ja hullumajadest.

Omaette mõrudateks pillideks olid ka mitme välisdelegadi sõnavõtt, milles näuti komparteedide välismaades suuremat iseseisvust. Selle võitluse juhiks oli Rumeenia delegaat Ceausescu, kuid ka Itaalia kommunistide Berlinger ja mõned teised kriitiseerisid Moskva rangeid karmiteid. I. Kossõgin pidi märkuseks tegema USA-le, märkides, et selle riigiga võiksid suhted arenada normaalselt, kahjaks USA imperialistid sekkuvad rästapesse sõdadele või siis aitavad ressoreid (Israel). Kõige selle tõttu tulevat N. Liidul tarbekaupade rohkema valmistamise kõrval valmistada senisest veelgi enam kahu-reid.

Rohkem konsumkaupu ja paremat elu tootati nagu kõikidel eelmistel parteikongressidel. Välisajajanimike arvates need lubadused olid otsuseid vanalt heliplaadilt maha mängitud. Täpselt endisel kujul kurjustati ka töötajate kalla, kes logetavat liiga palju või valmistamist liiga palju praaki.

BND juht Wessel.

"Vanad heliplaadid" vene parteikongressil Brezhnev domineerib

(VES) — Nõukogude Vene kompartei 21. kongressil Moskvas ei paktud väliskorrespondente arvates midagi uut. Lubadused ja propagandafrasiid olid kõik endised. Nagu alati varemgi lubati ka nüüd rahva elustandardi tõsta, kuid samal ajal ka toota rohkem kahu-reid, "et kaista nõukogude piire". Oli kohal välistraade kommuniste, samuti kui olid kohal kõik satelliitriikide tipphetked. Puna-Hiina boikoteeris kongressi, ei saanud sinna esindajate ega ka tervitust.

Kongressil äratas väliskorrespondentide tähelepanu isikukultuse silmapaistev tüs. Praegune partei peasekretär Leonid Iljitš Brezhnev pidas kongressil 6-tunnise maratoniõne, mille kestel külastid korduvad ovasioonid ja hüüded "elagu Leonid Iljitš". Stalini ajal tuli delegaatidele hüüda korduvalt "elagu Jossif Vis-sarionovitš".

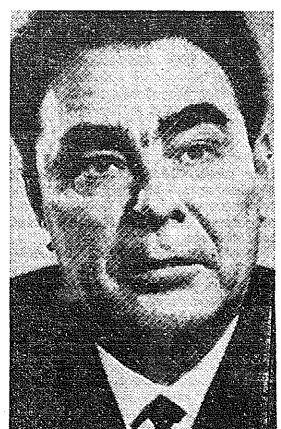
Nõukogude juhtide võimutugevust iseloomustab kõige selgemini see, mitu korda tema nime teiste delegaatide kõnes esineb. Seepärast jälgivad välismaised korrespondendid hoolega nimeid mainimisi. Näit. Kasahstani parteijuht Kunajev mainis eelmisel kongressil 1966-a. Brezhnevi vaid kaks korda, nüüd aga 5 korda. Samasugune tõus nime mainimise osas oli ka teiste sõnavõtjate juures — lääne korrespondentide arvates na-

Välisajajanimikud on ka pannud gu kokku räigilt. tähele, et 1971 ja Leedu delega-

did pühendasid Brezhnevi kiitmiseks "maani kumardamise taolis", ülistuskõnesid. Eesti kommunistide sõnavõttu ei mainita, küll aga öeldakse, et Läti peadelegaat mainis kiitvalt Brezhnevi nime tervelt 7 korda. Selle "rekordi" saavutas ka Tadžikhi peadelegaat.

Terve rida delegaate pühendas oma sõnavõtu vaid Brezhneville. Näit. keegi lüpsja Orjolist ülistas Brezhnevi taevani ja teatas, et tema kõne ajal tal siinad koosnuid lausa röömpuhsaraid. Gorki esindaja kiitis Brezhnevi täpselt nagu Stalini ajal, nimelades teda targaks isamaa pojaks, kes andnud kasulikke näpunäiteid.

Üldiselt kongressi toon oli seekord tagasihoidlik. Välispoliitika ei kostnud erilisi ähvardavaid noote. Lubati arendada häid suhteid kõikide riikidega, isegi Hiinaga, kui viimane selleks peaks nõus olema. Hiinale, seda nimeliselt mainimata, andis aga

Delegaadid võistlesid Brezhnevi nime nimetamisel, kel-le täha nüüd selgelt helgib üle teiste troika liikmete.

terava hoiatuse sõjamineter Gretch-Elustandardi tõstmise osas lubati miinimumpakkasid tõsta 60 rubla 70 rubla kuuks, ehitada järgmise viisaastaku jooksul 565-575 miljoni ruutmeetrit elamispiinda, tõsta sõidupaalu või valmistavat liiga palju autode produktiooni miljonile aastas jne. danike vabadusest, mis olevat suurimaid vabadusi maailmas üldse. Nagu saastuse ironia arreteeriti

ARVI veste: APRILLIS 1943

Selles vestes pole midagi välja mõeldud. Kõik on õige. Iga lause on reaallt.

Aprillis 1943 üritasin nimelt kodumaalt väljapääsu. Destinatsioonikohaks oli Soome. Nagu paljudel sel ajal ja hiljem. Mu kõrgeim ülemus linnavalitsuses kuulus ühtlasi komisjoni, kelle ülesandeks oli värvata mehi sõjaväkke. Olin tema silmis sattunud pisut ebasoosingsusse. Julgesin tööülesandeks temale vastu rääkida. Ütlesin talle, et küsimus selles-ja-selles on tehnilist laadi ja tean, et tal puudub selleks pädevus. Sellest jätkus.

— On parem, ütles ta, kui saadad su rindele. Noorte meeste koht on rindel. Hoolitsen komisjonis, et sa sinna lähed!

— Narva-rindele? küsisin.

— Ükskõik kuhu, aga mitte Narva-rindele! ütles tema.

— Siis ma ei lähe kuhugi! vastasin jonnakalt.

Pidin nüüd selle lubaduse täitma. Ja seepärast otsisingi väljapääsu. Kohtasin sellal Harju tänaval omaealist noortmeest. Ma ei tunnud teda. Kuid tema tundis mind. Ütles, et ollime ühel-ja-samal ajal kaitsväeteenistuses. Pärnus. Tema üheksandas ja mina kuendas kompaniis. Ollime kasiinos koroonat mänginud ja spordiväljaku jooksurajal võistelnud. Kõik see klappis. Aga olin tema nime ja näo unustanud. Tosin-aastat oli sellest möödunud.

Nüüd oli mele vahel usaldus tekkinud. Jutustasin talle, et otsin väljapääsu võimalust Soome. Tema: "Mis seal nii otsida on. Asi on isna lihtne. Küsimuses seisab ainult järjekord. Võib-olla tuleb kuu või paar oodata." Ja siis jutustas ta:

— Sul tuleb teha kõik Seevaldisse. Majandusjuhataja juure. Ütle talle, et mina saatsin — Ülo Odamees. Ütle, et asjaga on kiire. Et palun panna järjekorda. Lennuk viib siis sind üle lahe. Varem või hiljem. Aga tingimuseks on: pead astuma Soome armeesse!

— Iseenesest mõista, ütlesin.

— Ja muidugi — maksta tuleb ka. Aga mitte palju. Ning juttu tuleb ajada delikaatselt. Mida vähem sõnu, seda parem. Asi on ju igapäev delikaatne. Ja pealegi — majandusjuhataja on vähese jutuga.

Võtsin selle korralduse tänuilikut teatavaks. "Ma pole ka ise pikajuulimees", ütlesin.

— Siis on hästi.

Kunagine kaassõdur Pärnust soovitas juba järgmisel päeval minna. "Viivitada pole mõtet". Soovis õnne ja edu, palus tervitada majandusjuhatajat ja läks siis oma-teen. Pärast seda ei näinud ma teda enam. Järgmisel päeval sammusin mööda Paldiski maanteed soovitatud asutusse poole. Seevaldi — hullumaja, mõtlesin. Sobiv paik värbamistasaabiks.

Oli talvine aprillikuu päev. Tiibutas pisut vihma. Õhus oli tunda kevadehõngu. Aga õhus oli ka tiirlevaid lennukuid. Ühe sellisega lendan varsti üle lahe. Esimene lend elus, mõtlesin.

Seevaldi õuead oli tühi. Kuid mitte vaikne. Ühe hoone taga silmasin noorevõitu meest, kes hoidis mõlema käega aialatist ja kõneles endamis. See oli äge kõne, täidetud rohkete sõimuga ja vandesõnadega Kommunisti ja Vene imperialismi aadressil. Hiljem kuulsin, et oli noore eesti ohvitser, leitnant, kes oli istunud "Kave" keldris ja kelle NKVD-piirajad olid sõrmeküüned ära sikunud. Selle tagajärjel oli ta siia närviravile saadetud.

Leidsin administratiivhoones peagi majandusjuhataja. Esimene mulje oli suurepärase: laua taga istus tõsine 40-näda aastane eesti mees hallis maariidest ülikonnas. Kõnelesin ko-

he, kes olen, ütlesin ka oma sõjaväelise kraadi, soovitaja, viimase tervitused ja palusin end lahkesti nimekirja panna. Lisasin ka, et asjaga on kiire. Mis asjaga on kiire — selle jätsin delikaatsuse nimel ütlemata.

Ta võttis laulaekast nimekirja, millel rohkesti punase pliiatsiga tehtud märke. Ütles, et nimekirja on isna pikk ja väljavaateid vähe. Kuid ta püüab siiski minuga arvestada. Tulgu ma paari nädala pärast tagasi.

Tänasin majandusjuhatajat lahkesti. Ulatasin jällenagemiseks käe ja lahkusin rõõmsa meele ja heade lootustega. Saan nõnda oma ülemusele antud lubadust täita: ei lähe tema poolt määratud rindele!

Kaks nädalat hiljem, aprilli lõpul, olin jälle kohal. Seevaldis. Majandusjuhataja kabinetis.

— Tulin nüüd tagasi. Kuidas on võimalusega? Delikaatne jutt, asja ennast nimetamata.

Majandusjuhataja uuris kausi nimekirja. Väljavaated on vist viiletsad, mõtlesin. Nii oligi. Majandusjuhataja raputas peda ja ütles:

— Halvasti on Saksa sõjaväe nõudmised aina suurenevad. Neid peab, kahjuks, rahuldama. Ei, teid ei ole praegu mingeid väljavaateid.

— Kahju, ütlesin.

— Kahju jah... Kas teil on maal sugulasi? Või tuttavaid?

— On küll. Vanemad on. Vend on. Oed on. Ja terve rida teisi sugulasi.

— Kus vallas?

— Viulus.

— Hästi, ütles ta. Minge ise valla-valitsusse ja ütlege, et vajate põrsast. Küllap nad selle teile siis muuretsevad.

Seisin täitsa tummalt mõned hetked. Tänasin siis nõuande eest ja hakkasin tagurpidi ukse poole liikuma. Olin nagu jannunud. Majandusjuhataja vaatas mu peale kahtlaselt küsiva pilguga. Ma ei puudutanud Soome-sõitu. See teadsin, et meelid oled hoopis muud ülesanded: vahendasid linnaarhivale maalt põrsaste ostmist. Nüüd oli tal aga selle tegevusega raskusi.

Minu Soome-sõit lahenes teisel teel. Kolm nädalat hiljem olin Helsingis.

...levane asotsiaalsuse geto?

USA prognoos: Suurlinnad surevad degenerereerumises

Henry Ford ütles juba selle sajandi kahekümnendatel aastatel: "Linnade age on nüüd läbi". Seda ennustust motiveeris loomulikult auto ajastu võidukäik, mis võimaldas paljudele elamist suurlinnadest maal, samaaegselt siiski linnas fööli käes. Paljud, küllalt jõukad, et olla automaaniikude avastajad kiirelt, et linnast väljas on meeldivam elada, nii looduslikult ilu kui ka vaikuse ja rahu poolest, ning ümbruskonnast põhjapoolsesse osariikidesse, nendest said eeslinnad ja lõpuks sulasid nad linnainnaks kokku.

Tänapäeval ei ole auto ainus tegur, mis põhjustab tendentsi rahva ajlarändamiseks USA suurlinnadest. Mõjuvateks lisateguriteks on viimase kümne või viieteistkümne aasta jooksul toimunud vaeste ning kirjaoskamatu neegrite vaigumise ühena põhjapoolsesse osariikidesse, ning samuti "valge surm" — heoloin.

Looduse ilu ei ole juba ammu enam peamiseks põhjuseks linnadest lahkumisele. Tõeliselt tiivusteguriks on hirm kuritegevuse ees. Statistika näitab, et USA suurtes linnades on vägivaldne kuritegevus neegrite hulgas kümme kuni kaheksateistkümend korda suurem kui valgete seas ja alaealised kuritegevuse osas on vastav suhe veelgi suurem. Rohkem kui pooled areteerimised suurlinnades on põhjustatud heroinipeedemiate tõttu neegritegudest.

Tulemusena jätkub valgete põgenemine suurlinnadest. USA rahvaloenduse andmetel on valge elanikkond Manhattanis kahanend vii-

mase 10 aasta jooksul 15 protsenti, Chicago 18 protsenti, Detroitis 30 protsenti, St. Louis'is 31 protsenti, Newarkis 36 protsenti ja Washingtonis 40 protsenti. Neegrite arvu on samades linnades proportsionaalselt suurendud ja samuti valgete suhe eeslinnades.

Sellest tendentsist jätkumisel saabub olukord — võibolla juba järgmise kümnendi aasta jooksul — kus USA suuremate linnade elanikkond koosneb peaaegu saajaprotsendiliselt neegritest. Kõige kiiremal viisil selline olukord tekib Newarkis ja Washingtonis. Newark on juba praegu linn, kus elanikkonnas valge keskklassi üldse puudub ja ka keskklassi kuuluvad neegrid valguvad üha suuremal arvul eeslinnadesse. Kuritegevus ja laste surevus on Newarkis suurem kui kusil mujal USA-s ja ükstei korralik inimene ei soovi seal elada.

USA tuntud statistik Richard Siammon ennustab, et USA linnade elanike arv hakkab kiireneva tempoga vähenema ja praeguses 900.000 elanikuga Baltimore'is ei ole 1980. a. enam rohkem inimesi järele jäänud kui ainult ehk pool miljonit.

Ikka rohkem inimesi hakkab sõltuma hoolekandeteotusest ja saabub aeg, kus enamuse suurte linnade elanikest elab abirahvast.

See tähendab ühtlasi, et linnad on nagu vanad indiaanlaste reservaadid, millised hoitakse elus riigi poolt, kuid kuu valitsevad mingid kirjutamata dzhungliseadused. Keskklass elab linnas ümbruskonna elamisrajoonides, mis on tulevikus ja kohati juba praegu äärmiselt tugeva valve all, et kaaita keskklassi linnades tegutsevate kuritegelike jõukude eest. Selleline kuritegevusprognoos USA

suurlinnades. Sellele mõeldes võib-kuud Kanada linnade elanikud küll kergendatult hingata. Ka siin hakavad mitmesugused pahed järjest rohkem maad võtma, kuid mitte sellise tempoga kui USA-s, kus neegrite probleemide ei näi olevat mingit lahendust.

Malmö Eesti Seltsi aastakoosolekult

MALM Ö (EPL) — Malmö Eesti Selts pidas 2. aprillil peakoosoleku restoran Residensi ruumides, kus esitati aruanded ja valiti uus juhatuse koosseis Rein Asu, Agu Kriisa, Andres Küng, Olev Mikiver, E. Mägi ja P. Tundo, asemikeks valiti P. Etverk ja E. Sepp. Revisjonikomisjoni valiti E. Kust ja E. Meri.

Malmö Eesti Seltsil käis möödunud aastal külas 25 a. juubeli puhul Stockholmis Eesti Meeskoor, mispuhul toimus juubeli pidu. Seltsil töötab täienduskool. Toimunud on mitmesuguseid üritusi. Juhatuse avaldas erilist tänu R. Pommerile, kes on juhatusele väljaspoolt koosseisu kaasa aidanud.

Seltsi tegevuskavast võib välja noppida täienduskooli tegevuse jätkamist, Veebruarikomitee tegevuse toetamist, korraldada raamatute näitus, korraldada loteri ja uurida võimalust pensionäride klubi loomiseks.

Selts on möödunud aastal saanud välja isiklikke kirju kõikidele kaasmaalastele informeerides Lõuna-Rootsis toimuvate sündmuste kohta.

Koosolek tänas senist juhatust tehtud töö eest ja vabastas ta vastutusest. Uue juhatuse koosseisu täiesti kuuele liikmele kes ise omavahel jagab ametid.

Koosolekule järgnes ettekanne toimETAJA Andres Kingilt muljetest praegusest Eestist. Ettekanne oli teinud haruldasi järeldusi ja tähelepanekuid. Nii võis ta konstateerida, et toidusisene toodangut on võimalik üleväl pida ainult tänu eramaamandi saadustega ja kõneleja küsis: "Kuidas oleks olukord toidu osas, kui see oleks ainult rajatud riiklikule toodangule?" Eesti rahvas elab edasi ja rahvusluse tunne oli suur, märkis kõneleja edasi. Eriti võis seda märgata noor-

te hulgas kuna vanemad selle vastu olid rohkem ettevaatlikud, kuid etas ole see ka loomulik arvates Stalini ajastuga.

Ettekannde järgnenud vaidluses olid sõnavõttud elavad ja küsimusi palju. Viimased osavõtjad lahkusid alles kesköö paiku.

A.K.

Tehn. dr. Ants Teder, USA-s

Tehn.dr. Ants Teder

NEW YORK (VES) — USA paber- ja tselluloositööstuse aasta-konverentsil võttis osa teku. dr. Ants Teder, kes Stockholmis on uurimisjuhatajaks Metsatööstuse laboratooriumis oaberimassi valmistamise küsimustes. Teda huvitavad praegu ka metsatööstuse ühiteostamise probleemid ja ta esines konverentsil nendest küsimustest ettekannde.

Pärast konverentsi külastas Ants Teder mitmeid USA paber- ja tselluloositööstusi, eriti huvi tundis, mis on ära tehtud miljõõrkkumise vältimiseks.

Rootsil on paber- ja paberimassi valmistamise ja metsatööstuse poolt õhu rüütmise vähendamise ja kõrvaldamise alal lähem koostöö USA ja Kanadaga, kuigi tootmise ja turged küsimuses ollakse omavahel peakonkurendid, seletab A. Teder.

Seekordne reis nõudis dr. A. Tederilt ku aega. Ühtlasi selgus, et ta pole esmakordselt USA-s. Juba 1963. aastal, teigi ta tööülesandeks kuujajalise reisi siin, külastades nii idarui ka läänerrannikut ja ka lõunat.

Liikumisi läbi raudeesriide

Okupeeritud kodumaa teatel viibis Rootsis ema juures Tiina Simson.

Kanadas külastas vända Linda Tornius ja öde Erna Pauline Kokla. Inglismaal külastasid öde Liiusi Kukk ja Maria Pärnipuu. Austraalias oli venna juures Rafael Tuisk, Tšehhoslovakkias sugulase juures Maria Arsenovits, Shveitsis sugulase juures Marie Reimel, Poolas tütre juures Stefanida Novitskaja ja öe juures Vladimir Telitsõn. Lääne-Saksamaal oli sugulase juures Velli Peks, tütre juures Linda Toru ja tütre juures Elisaveta Bergmann.

Lõuna-Ameerikasse on sihitud Moskva ihaldavad pilgud, mis näevad sealsetes sotsiaaloludes pinda õnnestuseks ja uute sillapeade loomiseks Kuuba eeskujul. Pilt rahutusest teisel Lõuna-Ameerikas: 1962 Venetsueelas toimunud mässu mahasurumisest.

Mehhiklased käisid Moskvast partisanisõda studeerimas Kavas oli luua uus Kuuba

MEXICO CITY — Mehhiko valitsus saatis äsja Mehhikost välja viis juhtivat N. Liidu saatkonda kuuluvat diplomaati ja kutsus ära oma saadiku Moskvast, millise järsu sammuga mõlema riigi vahelises suhtes muutusid erakordselt pidevaks. Mehhiko valitsus kinnitab, et ta likvideeris selle drastilise otsusega Kuubale kuulunud üliõpilased, kes kuulusid Mexico City 200.000 pealise üliõpilaspere hulka.

Kolm arreteeritud olid naised ning kõik 21 olid välja valitud N. Liidu saatkonna personali poolt kultuurilise vahetuse alusel N. Liidu saatmiseks, kus nad pidid oma haridust täiendama Moskvas asuvas Patrice Lumumba Sõpruse ülikoolis.

Mehhiko ametivõimud kinnitavad, et agendid arreteerimisel saadi nende käest kätte suurel hulgal raadi ja lõhkeaineid, dokumente, lühilaine raadiosaatjaid ning kihutuskirjandust.

Mehhiko politisevimud teostavad praegu läbiotsimisi ja arreteerimisi kogu maa ulatuses, et eemaldada revolutsionääride toetajaid ning ametiasutuste ja valitsushoone te juurde on paigutatud eri valvõidused, et takistada võimaliku silmapaistvate poliitikute ja valitsusliikmete küüditamist paheppoolsete elementide poolt.

Briti diplomaadid on küüditamiste ärahoidmisesse tarvitusele võtnud erilised kaitsevahendid arvestades Briti diplomaadi Jants Crossi draamatilise küüditamisega Quebecis ning kui keegi tahab minna Ameerika Ühendriikide saatkonnaohuhoonesse, siis kontrollitakse ta dokumente ja viisid eesmärgi hoone väraval ja vastuvõturuumis.

Mehhiko uus valitsus, mis asus tegelemisele möödunud aasta detsembris president Luis Ekheverria juhitud, on kritiseerinud teravasõnaliselt punaste agentide tegevust, kin-

nitades, et valitsus võtab vajalikud abinõud tarvitusele "unistajate, anarhistide, revolutsionääride, agentide ja provokaatorite" vastu, kaasaarvatud üliõpilased, kes kuulusid Mexico City 200.000 pealise üliõpilaspere hulka.

Pahempoolset üliõpilased on muutuud eriti väikeks pärast 1968. aasta olümpiadi ajal organiseeritud demonstratsioone, milledele järgnesid paljud arreteerimised ja valjud karistused ning, paljud nende juhtidest kritiseerivad Moskvat, kes olevat "revolutsionilise liikumise" Mehhiko valitsusele oma ettevaatamatute sammutud maha mänginud.

Arreteerimised ja Mehhiko valitsuse kiired ja drastilised sammud on annud masendava löögi N. Liidu mõjuvõimule Mehhikos, mida on pikka aegade aastate jooksul hoolikalt ja osavalt kultiveeritud. Venelaste on selle töö sooritamiseks kasutanud tugev kaader, kuma Moskva saatkonna koosseis Mexico Citys ulatus 150 inimesele. Kuna Mehhikol oli igapäevane lennuühendus Kuubaga, siis kujutas Mexico City endast N. Liidu tähtsamat salatuurekeskust Ühendriikide naabruses.

Mehhikol on Moskvas asuvas saatkonnas ainult viis diplomaati kellest saadik kohe koju kutsuti. Kui venelased Mehhiko valitsuse sammudele samaladest aktsioonidega vastavad, siis likvideerub Mehhiko saatkond Moskvast täielikult.

President Ekheverria omalt poolt võib vastustuks saada Mexico Cityt viis saatkonnast kogu kõik 145 järelejäänud saatkonnaametnikku ning venelased on sunnitud oma saatkonna sulgema.

Moskva ei kavatses ilmselt nii kaugele minna ja katsub halva mängu juures teha head nägu. Kui Mexico Cityst pörandaluse tegevuse eest väljasaadetud charge d' affaires Mexico City lennuväljal lennukisse asus, et alustada pärast maalt väljasaatmist kojosõitu, siis vandus ta "igapäevast armastust" mehhiko rahvale ning lehvitas Kuubale siirduva lennuki trepilt oma ametist somborerot. Venelased on lubanud respek-

METSAKODU UUDISMAA

POSTIARVE 694771 FALKÖPING

VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAURLIKELE NOORTELE

Noored okup. Eestis satuvad kergesti alkoholi ohvriks

N. Liidu lootusetu süsteemiga on liitunud suur alkohollitarvitamisega, mis nakatab ka noori, mõnikord isegi allaastaseid. Alpool mõningad näited Tallinna Mererajooni vastavast kohtuprotsessidest, nii nagu need on leidnud kirjeldamist okupatsiooni ajakirjanduses "kasvatamiseks". Kuid süü peitub režiimis endas, kes võtab ära nii noortelt kui vanadelt normaalse tuleviku ja lootused õnnele. Nüükgostudema elanik utatab oma mured alkoholi ja hävitab sellega iseenasti.

"Võtta emak ära vanemlikud õigused. Anda laps isa ja vanema hoolde alla..." Seda nõudsid asjaosalised ja selle nõude vastuseisjate puududes tegi Mererajooni rahva-kohtunik sellise otsuse.

"Emal laps ära võtta, või teistsiti öeldes — jätta laps ilma emata on, raske juhtum, hea et selliseid asju juhtub harva" lausub Mererajooni kohtunik pärast kohtuistungit toimunud allaalaste ja alkoholi probleemide üle.

Kohtu otsuse järele haigutab korraga noore inimese ees tühjus, sest pärast seda tundub, et midagi sära-valt puhast ja ilusat ei saagi tema ellu enam tulla. On see õiglane, on see paratamatu? Kuskil seltsamas oled ka tema vanemad, kes teada õpetasid ja kasvatasiid. Kuni tütre abielumiseni oli nende kodu tema koduks. Kas nad olid tema süüst priid?

"Mis parata, ilmselt on siin teemist alkoholi ohvriga," lausub kohtunik. "Hageja ütles, et kohe pärast ravi abellumist oli naisel eriline huvi viina vastu. Siit võib järeldada, et alkoholi oli tütarlapse juures osalt oma töö juba teinud. Ta oli siis üheksateistkümnene, nüüd kahekümne kolmene. Neli aastat. Kui mees ega tütar teda selle ajaga viinast võrutada ei suutnud, vaevalt siis edaspidigi sealt võib head oodata," arvas kohtunik.

Kohtu naine ei õigustanud ega kaitsnud end. Ta ei protesteerinud kõige vähemaski osas. Otsust kuulates pöinud ta ei kurb ega rõõmus, ei õnnetu ega õnnelik. Ta seisis rahulikul, pisarateta ja närveerimata. Tema suured selged silmad väikeses kitsas nãos seirasid kohtunikku nagu igavat pilti kineokraanil. Kuidas ta sai olla nii tuim?"

"Ümistasvahendite kasutamine taandab inimeses üldreeglinga inimliku tunded," lausub kohtunik. "Tagajärjed ei ilme mitte ükski tuimuse, vaid palju rohkem toortus. Noor ema pekis last ja see jooksis teiste juurde just kui varju otsima."

"Algas see ikka kodust," jätkas kohtunik, "kõigile tuntud lausega: mis see tük teab! Las ise proovib, proovib, tunneb, kui halb see on, tunneb, et on hea, peab hea olema, vanemad ja täiskasvanud ju soovivad?"

Arvab, et tuleb ära kannatada, kuni muutub heaks.

Näib, et mõnede vanemate jaan- linnulik suhtumine laste käitumisse on omanoomi ajendiks kurja juur- dumisel."

Mererajooni kohtunikupraktikas on niisuguseid näiteid. 16-aastast noortmeest karistati varguse eest. Tema vanemad on kõrgema haridusega, isa insener, ema pedagoog. Kohtu poja asjus seletust andes leidis ema, et poiss käitus kodus hästi ja teostas hästi. Kuid poisi käitumises eemistats pisivargused, jõumäng, vägistamiskatsed. Kohtus tunnistas poisi pedagoogist ema, et tema poeg (16 aastat vana) tahtnud iseseisvalt elada ja kolm viimast kuud ei elanudki kodus, vaid kellegi võõra naise juures, kellegi neli last.

Teine näide.

Mererajooni kohus karistas 17-aastast noortmeest selle eest, et ta jõobnud olekus pekis tänaval liikujaid. Ema aga ütles: "Ma pole kunagi märganud et poeg oleks kodus alkohoolseid jooke kasutanud, ainult vahest kohvikus..." Isa kinnitas sama. Poiss ise ütles: "Emal oli 21 märtsil sünnipäev. Sain kuluudeks 35 rbl. raha. Ostsin emale kingi ja ostsin ka pudeli veini..." Poistega käi- misega korras kohvikus, jõime veini ja hiljem ostsin veel likööri..."

Kohtunik kinnitab: "Autojuhtideid võtame lood ära ja teeme hästi, liik- vuse osas samas korra majja. Alea- listele alkohoolsete jookide müümi- ne on täiesti võrdne eluohutiku ava- riiga."

"Mõnede juhtudel on vanemad kohtule avaldanud, et poeg õppis al- koholi tarvitama töökoahas. Mõnes süüdistuses asjas ilmes, et palgapäe- viti vanemad tõltsid "klappisid" vii- na ostmiseks raha. Kambast ei jää- tud välja ka noorukeid, kes pärast purjusjaid pekisid tänaval inimesi.

"Ja veel üks näide.

Uhe nooruki asja arutamisel selgus, et ta tarvitab palgapäeviti oma kaan- lastega alkohoolseid jooke. Alati oli keegi, kes välja tegi või klappimist alustas. Kuriteole, eelnenud päeval käinud nooruk teiste ometohtolis- tega kohvikus. Kohvikust lahkunud, tungis purjus nooruk Pirita pargis kallale temaga ühes lausa istunud sõbraga, pekis teda ja võttis talt ära raha..."

Fjongjangi et teha sellis ettevalmis- tust kogu grupi paigutamiseks.

Korealased tõotasid meiega 14 kuni 16 tundi pievas. Kas anti mei- le poliitilisi kasvatust? Kellel seda vaja on! Meid treeniti relvade ja lõhkeainete käsitamiseks ning meid lasti õppeilmsandel riimnata isegi Põhja-Korea regulaarüksust, et saada lahinguteks paremat väl- jajoep.

Kui Souzalt küsiti, kas ta tahab Mehhikost teha teist Vietnami, siis vastas ta siiralt: "Kui siin võimal- dud organiseerida relvastatud kok- kupõrget vajalikkude sõjaliste ja poliitiliste järeldustega, siis väneheb Ühendriikide surve teistes maail- manurkades sotsialistlikkudele riik- kidele."

Kas revolutsionäärid on valmis kasutama terroristilike meetodeid? Tene grupi juhte, 25 aastane Ele- jandro Murillo vastas selles küsi- musele: "Ja — kuid ühe erandiga. Nimelt ei poolda meie mõrvamist. Kuid pärast seda kui me oleme ra- janud oma revolutsionilise režiimi, likvideerime meie kõik oma vaen- lased, eriti sellised rotid nagu seda on Ruiz."

Francisco Ruiz on see mees, kes pärast vangi langemist ametivõimudele kogu pörandaluse suur- plaanil reetis ja revolutsionäärid pal- jastas:

AINULT KAKS...

TORONTO (VE) — Kanada töö- jõe- ja immigratsiooniministeeriumi andmetel saabus 1970. aastal Kanadasse Eestist ainult 2 inimest, kuna 1969. aastal oli Eestist im- berasuunute arv 5.

Lätist saabunud möödunud aastal 6 inimest ja Leedust 2 inimest, mil- lest võib järeldada kui väheosal ar- vul Balti riikidest inimesi välja las- tatakse. 1970.aastal saabus Kanadasse kogusummas 147.713 immigranti 161.531 immigrandi vastu 1969. aastal. Euroopaast saabus 1970.a. 75.609, Aus- traaliast ja Uus-Meremast 4.388, Põh- ja- ja Kesk-Ameerikast 37.795, Lõu- na-Ameerikast 4.943 ja Vaikse ooke- ani saartelt 945 immigranti. Euro- past on tulnud kõige rohkem immi- grante Inglismaalt — 19.967.

Mag. Helmo Kang viibis kaks nädalat Euroopa Genfis sideasjandu- se eriteadlaste rahvasvahelisel kon- venterisil USA vastava firma "Com- sat" esindajana. Konventerisil olid esindatud selle alat eriteadlased üle maailma.

Kuhu viib demokraatia kriis Mag. Leonh. Vahteri mõtteid

NEW YORK (VES) — Eesti Teaduslik Ühing ja Eesti Juriidiline Ühing USA-s poolt ühiselt korraldatud ettekandõhtul esines Vaba Eesti Komitee esimees mag. jur. Leonhard Vahter loenguga "Meie ajastu kriis". Referent käsitles probleeme, mis on tekkinud tänapäeva ühiskonnas, nende hulgas demokraatia kriis, mis on vaid üks aspekt üldises kriisis.

Pikemalt peatus referent kriisi mitme aspekti juures, mis moodustavad kriisi spirituaalse atmosfääri. Üheks nende hulgas on tänapäeva inimese seisukoht religiooni.

Referent väitis, et tänapäeva kriitiline inimene on usust loobunud ning ei usu enam seni pühaks peetud dogmadesse. Tänapäeva inimesele on kõik ta ümber desakraliseeritud", see tähendab, kaotanud pühaduse aupaiste.

Kuningas, keiser ei valitse enam Jumala armust, inimese õnnetus ei ole enam Jumala karistus või tema usukatsumine, nagu kõneldakse kirikus, inimese heaolu ning õnn ei ole jumalik tasu inimese heategude eest. Uus ilmalikkus muutunud, või sekulariseeritud inimene näeb oma ümber vaid teaduslikke tõe, juhust ja loodusseadust.

Minerivikus nägi inimene kõikjal oma ümber Jumala kätt ja tema tegevusi, ning Jumalat oma käekärvade teid juhtimas. Jäätunud ilma Jumalata, tunneb modern inimene end ilma kahtsena ning üksikuna siin maailmas. Ta ei otsi enam Jumalat kirikus, vaid näeb kirikuskahtluses pigemini vaid head traditsiooni, millest ta võib kergesti ka loobuda. Jumal on tema surnud. Uute teoloogide hulgas on isegi koolkond, kes on tunnustanud Jumala surnuks inimesele.

Teiseks käsitas Vahter töö küsimust inimese elus, tuues ette, et ka töde on muutunud subjektiivseks, relativseks, mis ei ole enam igavene ning kehtiv kõikjal.

Pikemalt käsitas referent ka kunsti ning paljude filosoofide ja kunstnike endi vaated tänapäeva kunsti kohta. Referent kirjutas, et kunsti avaldub kõige paremini tänapäeva ühiskonna hing ning selle haigus.

Tänapäeva suur kunst on surnud. Kunst lakas olemas kui maalikunst loobus objekti kujutamisest ning kui muusikast kõrvaldati meloodia muutes atonaalseks.

Isegi paljud modernkunsti esindajad tunnistavad uue kunsti surma. Reherent mainis kunstinaailma nimesid ning filosoofe, kes seda kinnitavad. Näiteks ütles uue kunsti esindaja Hindemith, et "kaasaja muusika on mitteesidune esteetilisemine ning suhkruka kaetud banaalsus".

Teisi kriisitunnuseid aga näeme kõikjal oma ümber, siina kuuluvad elustiili halvenemine, tõrveduse kasv eriti noorsoo hulgas, kasvav vägivallad ning kuritegevus, vulgaarsuse levimine ja palju teisi.

Suurimaks ohuks ning tormikuulutajaks pidas referent oma võrdunud masside kogumist suurlinnadesse, kellel on võrras rahvarõhk ning rõõm ülespidamise ning lõbu, üldiselt on saanud distsipliin lõtvus ning autoriteedi kadu.

Sis läheb autor kriisi põhjuste juurde, lükkates imber mitme ameerikalise arvamus. Referent leiab, et kriis tuleneb ratsionalismist, mis hakkas levima 17. sajandil ja oli esialgu vaid vähesete tippude omanikud ning hakkas massidesse levima alles eelmise sajandi lõpul ning eriti kolmesajandi lõpul.

Ratsionalismi toimeks on suurendatud inimese hinges ja ühiskonnas. Ratsionalistid haaratud või niioleida "ärkanud" inimese hakkab selgemini tundma oma mina, oma ego siin maailmas mis temale paistab tihit vaenuliseks. Uus inimene hakkab tõusvalt tegelema oma isikuga, plaanidama oma elu. See uus psüühika on egoistlik. Uus tunnetus tähendab pingetõrkest inimese. Moodne elu on kärsitusega ning kirgusega on inimene haaranud oma soovidega. Hommikust kuni magamini on ta haaranud pinget. Siit selgub ka tänapäeva võrdumine reaalestid ning ühiskonnast. Tänapäeva elust karastamata ning hellitatud nooruk ei taha ega suuda taluda pinget, katsudes sellest põõseda. Ameerika läänes osas on

Mag.jur. Leonhard Vahter

tuhanded kommunid, kus on kogunenud hippid ja sellelaolised, elades väikeses ühiskonnades omaette.

Tuhanded noorukid hulguvad lihtsalt ringi kaugele kodudest ning elades almustest. Teised — mis võtab üha rohkem epideemilise laadi — põgenevad reaalestidist ja ühiskonnast uimastavate- ning mürkainete tarvitamisega, mis neid viib kunstlikku maailma. Kolmandad muutuvad lihtsalt revolutsioonäreideks eesmärgiga purustada ühiskond, küsimata mida siis asemele panna.

Referent käsitas demokraatia kriisi selgitamisel võimuprobleemi. Võim olevat tänapäeva inimese tegevuse peamootoriks. Referent käsitas selle juurde riia autoreid. Ka demokraatia kriisi põhjened inimese ärkamisele ratsionalismi tagajärjel. Inimene on muutunud eriti võimujanusks. Visuaalselt näeme seda valimisvõitluses demokraatlikes riikides. Kuid

see ei ole mitte ainult tänapäeva ühiskonna võimutungi vorm. Ka riikusekogumine ei ole muud kui tung võimule. Samuti on tänapäeva tormijooks tehnikale lääne inimese võimutungi vorm.

Demokraatias saadakse võimule valimiste kaudu, mis sünnib lubadustega ning ülepaikkumistega. Alaliselt otsitakse uusi karjamaid hääleteks. Hiljuti on ka vaene toodud poliitilisele steenile. Temal on sündinud, et temal on õigus saada ülespidamist riigilt. Nüüd võitleb ta "ärkanult" juba vihaselt ei mitte rohkema ega vähema kui oma õiguse eest. Nii poliitiseeritakse ka teised valijate ringkonnad.

Tänapäeva demokraatia on eriti saamatu inflatsiooni tõkestamiseks. Praegune inflatsioon on peamiselt kõrgelekrüvitud palkade tulemuseks. Demokraatia ei ole ahelunud selle tõkestamiseks, kuna mõeldavad abinõud tõukaksid eemale valijad. Vahitsus ei suuda midagi teha, kui selle vastu astuvad suurend unioonid.

Referent kõneles edasi linnade kriisist. Selle suuremaks põhjuseks olevat suurte masside kogumine linnadesse ning linnal okuurka kiire halvenemine rahaliselt, julgeoleku kadumises (näravatel ning tõusva korraldajuse tõttu). Referent tõi palju näiteid sellest arengust vanast Roomast ja mujalt.

Lõpp-kokkuvõttes asus referent seisukohale, et seisukorra võimalikke parandamist võime loota vaid lühikesteks aegadeks. Kuid üldisuna läheb halvemisele. Referent tõi ette Plato, Aristotelese, Polybiuse, Cicero vaated, kes kinnitasid juba paartuhaj ja rohkem aastat tagasi, et iga demokraatia kulgeb anarhiasse, kus siis tulevad võimule demagoogid ning võrduvad massid, põõhel, uutis kuni üks demagoogidest haarab võimu ning seab sisse tirannia.

Raamatunäitus Kuninglikus raamatukogus

Stockholmis valmistatakse praegu ette näitus "Eesti valmulik raamat 1535 — 1970". Leppkohaselt toimub näitus Kuningliku Raamatukogu ruumes EELK Stockholmli koguduse korraldusel.

Kava järele pidi näitus toimuma aprillil, kuid streikide tõttu lükati see raamatukogu soovil edasi ja peetakse oktoobris. Hiljuti tegi näiteks abipraost K. Veem ühes Põhjamade raamatukogus üllatavaid avastusi, mis hõlmavad 1121 tüütil kirjavärselt, mis koostrikkude arvestamatat, peamiselt moodunud sajandi neljakümneandist aastast kuni I maailmasõjajärgi.

Esialgse mulje järele on tegemist äärmiselt elava perioodiga eesti rahva ja kiriku elus, millisesse kuuluvad rahvusliku eelkäimise ja ärkamise, Eesimese vaimse ärkamise ootus, mis astuda riigikirikusse, milleks oli Ap. Oigesus Kirik. Selle külastuse viimiseks tegi luteri kirik suuri pingutusi. Ajaloost on teada, et peeti vaimulike vastu kohtuprotsesse, langetati 199 kohtuotsust, millede stuul õpetajaid vallandati, mõned saadeti Siberisse asumisele jne. Unustuse on jäanud, mida tehti talajal trüüksiona levitamise alal eestlaste seas.

Näitus puhul ilmub rikkalikult pildiväljendusi kaasa broshüüri, ühisroot-sikeelne ja teine eesti keeles. Viimane tuleb ilmsikajalikus, andes ka ülevaate närgitud avastuste koh-

Kohaliku elu

GÖTEBORG

Skautlik Jüripäev
Eesti skautlikud noored Göteborgis tähistavad Jüripäeva laupäeval, 24. aprillil Kristine kirikus. Päevakohase jumalateenistuse peab piiskop Sven Danell. Jumalateenistuse algus kell 16.00. Kirikus toimub ka noorte Jüripäeva eadumiste teatavate tegemine. Solistina esineb Üle Maripuu, keda oreil saadab pr. Üle Puseepp.

HELINGSBORG

Kog. uus esimees
Helsingborgi koguduse uueks esimeheks valiti Ardo Tamm Billesholmst. Kauaaegne, 20 aastat toimunud esimees Harry Simre lahkus tervise-likel põhjusil oma soovil. Abiesimeheks on endiselt Jaan Aaspere.

GÖTEBORG

ERF peakoosolek
ERF Göteborgi osakonna korralne aastapeakoosolek toimub reedel, 23. aprillil Göteborgi Eesti Majas, 4 korruul, algusega kell 19.00.
Päevakord: 1. Koosoleku avamine ja rakendamine. 2. 1970 aruanded. 3. 1971 tegevuskava ja eelarve. 4. Valimised põhikirja järgi. 5. Kohal algatatud küsimused.

Osakonna juhatus palub kõiki liikmeid peakoosolekust osa võtma tulla.
ERF Göteborgi os. Juhatus

STOCKHOLM

E.P.R. Samaritide Ringi
korraldusel toimub pühapäeval, 16. mail kell 17 Eesti Majas Maria Koppermanni tänavad loeng tema läbielamustest Siberis. Peale ettekannet toimub samas Samaritide üldkoosolek. Kõik haasmalased on teretulnud. Sissepääs türi kateks üks

RAAMATUBIIVUL

POHENDUSTE OSJ. AAVIKULE OKUP. EESTIST

Keeleseppale Johannes Aavikule pühendatud koguteos "Üheksa aastakümnet", mis okup. Eestis valmis tema 90-aasta sünnipäevaks, on nüüd jõunud ka läände. Raamat sisaldab 380 lehekülge. Selles on korrektureeritud, kõige lohakas, poognad määratud. Teos tuli Tartus müügile 20. märtsi paiku ja müüdi seal mõne tunniga läbi. Teos sisaldab ka pilte Aavikust, tema perekonnast, vanemaist ja tema asukohtadest Saaremaal. Kõige pikema artikli on Johannes Aavikust kirjutanud Karl Mihkla pealkirja all "Johannes Aaviku elu ja tegevus". Sellest loeme, et Johannes Aavik suure keeleuudendustusiastina on paljud omad keeleuudendustööd väljaanded avaldanud oma kulu ja kirjadega. See on mõnelede raamatutele, eriti seeriale "Hirmu ja õuduse jutud" joonistatud ise kaanellustratsioonid. Peale K. Mihkla on artikleid ka teiste autorite sulest. Edasi järgnevad katkendid Johannes Aaviku töödest ja memuaare paljudel autoreil, muuseas G. Laugastel, V. Millerit, P. Viiretsel ja A. Annistil. Teose lõpus leidub Johannes Aaviku tööde bibliograafia, mille koostanud Helgi Vihma.

August Annist kirjutab oma mälestustartiklis Joh. Aavikust muu hulgas: "Võitlus ühe või teise uuenuduse poole ja vastu kestis ju veel läbi 1920-aate ja 1930-ndate aastate ja oleks kindlasti kestnud ka hiljem, kui kodanliku iseseisvuse ajal poleks selle vastu rakendatud administratiivseid vahendeid." Kuuleme esimest korda, et Joh. Aaviku keeleuudendustööd tegevust on tõkestatud "kodanilise ajal" administratiivsel teel! A. Annist on lugepetud teadlane ja kuuldavasti praegu haige. Kuid ei ole kuulda olnud, et haigus tema mõtteleadi oleks tumanud.

Annisti upepalldile otsib selgestus New Yorgi Vaba Eesti Sõna, kes tuletab meelde, et okupandid said teada okupatsiooni alguses teada, et Annist on Soomes ilmunud raamatu "Viironeuvostokurimuses" (Eesti nõukogude keerises) autoripseudo-

nüümi Jaan Siirase taga ja läbitõttumisel leiti tema korterist raamat eestikeelne käsikirja soha seest. Annist istus mitu aastat vanglas, õneks Eesti türmides. Vabandeks oli ta kõik varanduse kaotanud. Tähtvere viiljale chitatud maja oli antud teistele ja muu vara laiali kantud.

Uus "veretu" põievähja operatsioon

Viimastel aastatel on Rootsis sa-genenud põievähja juhtumid. Täiesti uue, ilma operatsioonita ravi on lannseerinud dotsent Karl Helms-tein, kes oma meetodist hiljuti refereris Örebro arstide seltsis. Eksper-tid peavad võimalikuks, et Helms-teini "veretu" meetodit saab tulevikus rakendada ka jameesole-ja emakavähja ravimiseks.

Katsed põievähja ravimiseks Öre-bro haiglas on näidanud positiiv-seid tulemusi ja need katsed jätku-vad. Dotsent Helms-tein, kes töötab Stockholmis Södersjukhusetis, on se-niini proovinud meetodit 65 patsiendi juures. Meetod seisneb selles, et põies koondukluit suurendatakse survel, mis talistab põie seinete vereringet ja resulteerib kasvaja-kohe hääbumises, ilma et selle juures põis ise saaks vigastatud. Ravi on kerge teostada ja patsient ise ei tunne ravikuuri jooksul mingit valu, kuna 5-6 tundi kestva kuuri puhul teostatakse sel-rooliti tuimendumis. Kogu ravi kestab vaid mõned päevad ja mingeid opera-tioone ei ole vaja, millised põie puhul on üsna tülikad ja keerulised.

12 raske põievähja juhus, mis ka-sutatakse survemethodit, on 7 tundnud ennast terveina polleestis kuni kolm aastat pärast kuuri, mis on ebatavali-ne väijahajuse selle vormi juure. Uhel patsiendil, kelle haiguse-sümptomid tagasi tulid, teostati uus kuur ja efekt oli hea. Meetodil on niimelt ka see pluss, et seda võib kor-rata.

Luigeja kirjutab

MILLISED EESMÄRGI?

V.a. EPL toimetust! — Mõni aeg tagasi võitsite üles siin ilmuva aja-lehe "Meie Post" eesmärgid juhtkir-ja kohal.

Nagu teada, on see ajaleht vanad, kuid mitmel veerul roojalt. Samal ajal aga üks toimetuseilmakord on seisikirjades avaldad silmatorkavat venesõbralikkust. Reismälustused Eesimese Maailmasõja ajast puuduta-vad armeenlaste ja grusiinlaste suurt tänuilikut velenelastele. Ometi kuulsid Grusia ennast 24. aprillil 1918 iseseisvaks demokraatlikuks vaba-riigiks. Kui grusiinid olid nii tänu-likud venelastele, miks nad siis nii vapralt võitlesid kommunistliku Venemaa vastu koos armeenlastega 3 aastat, tegid ülestõusua aastal 1924 ja olid uuesti viimases sõjas relvaga käes "valel pooltel"? (Loe: W.E.D. Allen, A History of the Georgian People from the Beginning Down to the Russian Conquest in the 19th Century", aastast 1932).

Meie ei saa vaikides aktsenteerida päästmise õpetust venelaste poolt ka siis, kui need lannseeritakse siinpool raudeesriit.

KIRI EESTI MAJALE

V.a. EPL toimetust! — Uus Eesti Maja on teoks saanud. Talhaksin lähemal nihkuvu uute ruumide avamise eel tähelepanu juhtida sellele, et uutes klubi ruumides oleks vajalik varustus ka valguspildide ja filmide projekteerimiseks koos vastava ekranaiga. On ju valguspildid ja film olnud suure osa ürituste kavas ja se-niini on olnud "lati mure seadmete laenamiseks. Kõs klubi näiteks ei konsulteeriks mõnda AV-tehnikut, et kergendada sellelaadiliste ürituste toostumist ja taset?

Huumor

Hambaarsti juurde tuleb hirmust väriev patsient.
"Hammas on vaja välja tõmmata," teatab arst pärast läbivatust.

Haige hakkab veel rohkem väri-sona.
"Noh, jooge natuke enda julgustamiseks."

Arst valab talle piltsi lahendatud piirust, teise, kolmanda, neljanda piltsi. Märganud, et haige enam ei väri-ise, küsib arst:
"Noh, kuidas on, kas saite julguse tagasi?"

"Ooo jaa, katsugu nüüd keegi mu hammast puutuda!"

"Miks sa kooli hiljaks jäid?"
"Tahtsin katale minna, aga isa ei lubanud."

"Su isa tegi õigesti. Ta arvatavasti selgitas sulle, miks sa pead minema kooli ja mitte kalla püüduma."
"Jah, ta ütles, et usse on vähe ja kahele ei jätku..."

Ühendriikides tehti ühes algkoolis õpilastele ülesandeks Kreeka jumalate Zusi maalimiseks. Suur osa õpilaste teatis maalis Zusi kaubaina ja mõned kujutasid teda Olinupose mäel istu-vana. Üks polistest andis õpetajale ära tühja paberilehe ja tähendas lakooniliselt: "Jumalad on nägematud olemused."

USA-s Arizona pealinna Phoenixis on Umar Luik asutanud elektrifika firma Trochess-Machinery Corp. Lõpetanud Fargo ülikooli Põhja-Dakotas, töötab seejärele mit-metes tehnilistes suurfirmades, ku-ni avanes võimalus iseseisva ette-võtte loomisega.

Aarne Viisimaa ettekande menu Norrköpingis

Pühapäeval, 4. aprillil toimus Mat-teuse kirikus Aarne Viisimaa ettekande Oberammergau... mängest, mis oli kokku toonud peaaegu saalitäie kuulajaid. Sissejuhatuses andis ettekandja lühida ajaloolise ülevaate mänge ajaloo, selle arenguloost 300.a. kest- tel. Kuna Oberammergau kannatus- mänge haaravad oma ilulise sisuga kogu kristlikku maailma, siis on need kujunenud maailmakuulsateks, mida on külastanud senini milijoneid inimesi. Järgmised mängud toimu- vad 1960.

Muusika- ja teatrinimesena suitis Aarne Viisimaa kannatusmängude sündmusi ja kogu tegevuskäiku, tege- laskonda sobiva kaasalamisega ja suure asjatundlikkusega koos väga hea kvaliteediga värvifotodega esita- da. Kuulajaskond sai kuulsatest kannatusmängudest meelde jääva pil- di.

Teine osa ettekandest oli võimas ja jäätis unustamata mulje. Suur ees- laste arv, imposantne ja suuremõõ- meline lavastus — muusikaline osa orkestrilt, koorilt ja solistidelt, mis oli väga heal tasemel ning näis, et see haaras kuulajaskonda. Eriti hea mulje jätsid kannatusmängude lõpu- pilt Kristuse taevanimemise.

Nagu kuulsime, oli seekordne Aar- ne Viisimaa ringreis ettekande vii- maseks Rootsis. Tema on tulnud kutsed kannatusmängude ettekan- ked USA ja Kanada eestlastelt.

Ettekande sai kestvate kiiduväl- duse osaliseks. Kuulajaskonna ni- mel tänas Aarne Viisimaa väärtus- liku ja hea ettekande eest Eesti Ko- du esimese Jaan Allas ja andis te- male tänutäheks kimbu kevadilili.

Valvur UNO komisjonis

Tsvivilins. Heino Valvur

NEW YORK (VES) — UN-1 or- ganitena tüütab niimel maal rida rahvusvahelisi komisjone ülesanne- suguste probleemide ja ülesanne- te lahendamiseks. Uhes niisuguses komisjonis, mille asukoht Londonis, Inglismaal, on arutused ja lah- endamised laevade liikluseprobleemid maailmamerele.

Selles komisjonis on maade valit- suse poolt määratud delegatsioonide koosseisus valitsuse esindajate kõr- val ka vastavate ettevõtete poolt de- legeritud esindajad. USA delegat- siooni koosseisu kuulub laevandusala insener Heino Valvur San Francis- cost, kes töötab ühes California suu- res õlikompanias. Ta esitab USA de- legatsiooni liikmeks määramiseks kompani poolt. Delegatsiooni liikme kohustis viibiski ins. H. Valvur märtsi algul kümme päeva Lon- donis komisjoni koosseisul.

FRIEDEBERT TUGLAS Viimne siuruline kodumaal

"Kas või viimset korda elus". Nende sõnadega lõpeb esimene lõik viim- sest kirjust Tuglaselt, mille ta saatis neile Nõmmele, daatumiga 12. det- sember 1970. Tsiteerin juba terve esi- mense lõigu sellest 8 suurt Oehte kir- jast:

Kallid Under ja Adson!

Küllap jahmate juba ma kirja väljumist nähes. Kuid ma olen poolpime, ei näe absoluutselt trii- kiteksti ega sedagi lugeda, mis ise kirjutati. Kõigepealt pean kõrva- list abi kasutama. Sellega kirjutati poolpimedate määratud paberile, et read pealitsiti ei läheks. Ja seekord tahtsin just Teile ise kir- jutada, kas või viimast korda elus.

Ja oligi viimne kord. Sest 15. apr- illi õhtul on Tuglas surnud.

Paber, millele ta on kirjutatud pliiatsiga omad tantsivad tähed, on sõrdesti lineeritud tugevate musta- de vahejoontega ja nii on kiri ju- nenud siiski loetavaks.

Ainult hale hakkab vaadates neid hõlpsaid ridu. Tähehd on küll en- disest tuntud pildiga, kuid milline vab! Tuglas, kes nii ilusasti ar- mastas kirjutada, nii peaaegu kall- graafiliselt, et vaatasiid ta kirju kui graafilisi teoseid — ja nüüd see vaev- aline kobamine...

Ja kõikirjaga koostöös ta viim- sete kuude vaev:

Möödunud aastal, mil ma ei jõudnud enam pidevalt treppidest kää, kolisime alla. Üles jäi ainult mu raamatukogu, mis on ni suu- reks paisunud, et näiteks Printses- si toas (st. Marie Underi toas tei- sel korrusel A.A.) ainult mõni toll paljast tapetit pööras.

Esimesel korral on Tuglas saanud kirjutada vaid neli lehte. Jutustab oma Elo haigusest ja surmast, oma kodu hävimisest Tartus, meie valdu- ses olnud Laikma maalingust jm. Kolm päeva hiljem on ta kirjutatud ühe lehe, selgitades vahepea lause- ga:

Olin mitu päeva kirjutamisvõ- metu. Nüüd püüan tükikarpa jä- kata.

Ta kirjeldab kunas ja kuidas ta oma Eloga meie majja Nõmme-Ra- humäel oli asunud ja mis meie ra- matukogust ja piltidest on saanud. Ta jätkab 26. det.

Püüan oma kirjaga kuidagi lõpu- le jõuda. Kui siin miski põhjaliku- lt on muutunud, siis küll ead. See algas juba pooleteiskümne aasta eest... Eneste meeleolu füst- miseks hakkasime erilise innuga aia eest hoolitsema. Vedasime siia palju koormaid humust ja kivik- taimlate materjale. Ostsime igal kevadel aiandest uusi taimi, vahel ka kõige haruldasemaid. Roo- se ükski oli 100 pöösast.

Ümhes 10 aastat tagasi oli aed sellises hilgeseisukorras, et seda kaugemaltki vaatama sõideti. Tol- tal saatsin Teile kaudsel teel küm- mekond fotot (asiast).

Lugesdes neid ridu, tuli meelde lii- da vagasoo: "Ja saada vanoks lii- lude keskel"... Kuid ei lõppenud lugu idülliga. Tuglas jätkab:

Kuid siis hakkas kõik alla kä- ma. Ja nüüd on kõik jälle met- situd, umbrohtu kasvunud, ra- riteetud, taimed peaaegu viim- selt hävinud. Ainus lohutus: vä- hemalt lihtsamad lehtpuid ja pöös- said on nii palju ja kummalgi täinaval (Vabaduse puistestel ja Veere tänaval) svujesi ajal sisse ei näe.

Ja veel midagi: kuna ametlikult pistitud osutab on enamasti ni- getavõitni siis otsustasin siia aed- pele oma kulu ja kirjadega püstitada nende kirjanike mälestusmärgid, kirjanikusse ja kes mu südamele, eriti lähedased: Kr. J. Petersonile, Koidulale, Vildele, Suutsule, Unde- rile. Anton Starkopit saigi Juhana Lätiga hakkama: see haruldast

Siuru grupp 1917 a. kevadel. Vasakult August Gailit, Henrik Visnapuu, lipnik Johannes Perik, Artur Adson, Marie Under, Friedebert Tuglas. (Samaste foto)

stiilne hallist granidist monument, kahekordses elu-uuruses barjelleel on juba mitu aastat seisnud alumise suure toa ees muruplatsil.

Kuid asudes Kr. J. Petersoni monumendi raiumisele sai Strakopi infarkti ja suri jala pealt. Ei leidu mul jõudu enam millegi eest hoolitseda ega leidu enam kohast skulptoritki.

Jääbki Juhana Liiv üks siia aeda sümboliseerima kogu meie kirjan- duse käekäiku...

Olen väga väsinud ja sellega lõ- petan.

Südamlike soovidega Teile mõle- male,

FR. TUGLAS

Oma viimse puhkepaiga kohta kir- jutab Tuglas:

Elo maeti Metsakalmistule — Koi- dula ja Barbaruse naabrusesse. Sinna on ka mulle koht varutud, kuigi oleme tahtnud, et meid koos kodusse maetakaks...

See kiri saabus alles veebruaris... Sai meilt varstise pika vastuse ja M. Underi sünnipäevaks tuli veel Tug- laselt ta kaks köidet novellide uus- trükke, haruldast mailsekas ka- nestuses.

*

Nüüd on meie kunagine kodu Nõmme Rahumäel, kust Tuglas ülal- mainitud kirja saatis, veel tühjema- ks jäänud... Et Tuglas siina varsti pärast meie põgenemist asus, seda teadsime juba Sigtuna põgenekelaag- ris, kus ühel õhtul raadio vastava teate tõi. Meil oli sellest hea meel: et võimalik oma mahajäänud koi- dule mõelda ühenduses põlise sõb- raga, kellele oleks saavad kõik eral- dumise, laheduse ja turvalisuse hü- ved kodus, kus meie olime saanud elada ja korraldada üksteist aastat.

Tuglas surm toob mälusilma ette lennuliselt ülevaate meie sõprusest, mis algas Tuglase naasmisega ma- paast ja Siuru rajamisega. Ta saab Eestisse 1917.a. revolutsiooni ke- vadel, peaaegu ühtaegu Ed. Vildega. Kirjutasin siis Tallinna Teatajas oma esimese ajalehe-kaastöö peal- kirja all "Lilletagem nad üle", st. võtkem saanud kirjanikut pidu- likult vastu.

Ja need olid tõepoolest ülilpidu- likud päevad: kevad, revolutsioonist tekitunud kõige rõõmsamad lootused kodumaale jaoks, omaenese elujõust pakatav noorus, ja siis Siuru raja- mine ühenduses alalist istumiste ja ettevõtmiste näol koos kaasi-siuru- lastega, millise ringi senioriks sai endamõistetavalt nimekaim meist — Friedebert Tuglas.

Kõige tihedamini seltsisime kol- meksi: Under, Tuglas ja allakirju- tanu. Nii rõõmsaid, enforiseerivad ja paljuubavaid perspektiive sila- davaid näidajaid ja kuid vaevalt ku- nagi enam üks noorte kirjanike koondis üle elab.

Siis võis tõepoolest kirjanikke üle

liletada, kui mitte just ainult lille- daga, siis kogu rõõmu, soojuse ja lugupidamisega nimeka kirjaniku vastu. Nüüd aga meie siit, viimse elusid siurulased, ei saa Tuglase haualle lillepöega panna...

Nüüd pannakse ta magama sinna kauneima Tallinna surnuaia, Metsa- kalmistu sõbralik-sooja liivasesse pinda, kuhu omal ajal matsime Edu- ardi Wilde, ja ühased siitussid mänd- ide ladus ja rahu valitses ümber- ringi.

1917 rajamise oma sõpruse Tugla- sega ja 1971 pean kirjutama tema nekroloogi. 54 aastat on kestnud sõp- rus, kirjanudislik ja inimeslik. Enne põgenemist viibisime sageli Tuglase- ga koos meie Rahumäe asulas, sest ügased olid sõja pealuruilmese me- leolus oma Tartu kodu maha jäänud ja elasid Elo Tuglase küüditatud õe mahajäänud korteris, samas Nõm- mel.

Pagulasajal on kontaktild meie vahel on hõredad. Tükk aastaid neid ei olnudki, siis hakkas siit Eestis käima külastajaid, kes meilt ter- vitsi Tuglasele üle viisid ja neid te- mad vastu tõi. Aga kirjavahetust meie ei sõndanud üles viitas ja veel ettevaatlikum oli Tuglas. Vahest mõne raamatu saatis viimastel aastatel.

Üks siitnimene, kes Tuglasele kaasa viis luuletuskogu "Ääremail", oli jutu käänanud ka meie majale, kus Tuglased elasid, et kas Tuglas seda maja ei sooviks omandada. Ta saanud vastuse: "Varastatud hobust ma ei osta"... Ja nii jäigi Tuglas elama sinna majja, mis oli üle võet- tud "riiklikult elamisfondi".

*

Tuglase kirjanudislik pärand on mälu kiripiguga üle vaadates: ka- helksa köidet kriitikat, kolm mahu- kat monograafiat: Eesti Kirjameeste Selts, Juhana Liiv ja Ado Grenz- steini lahkumine — kõik esmajär- guses uurimused.

Siis novellide kogud ja memuaar- teos Väike Ilmar, Teekond Aafri- ka, Teekond Hispaania, teised mä- ltestused jm. Peale selle väga nõud- likud tõlked: Aleksis Kivi Seitse Vanda, Aleksi Tolstoi Peeter I, Aino Kallase novelle Tshhehovi no- velle jpm.

Oli päris loomulik, et oma kirjan- duskriitilise toodangu alusel ta teise Nõuk. okupatsiooni alul määrati Tartu ülikooli kirjanuduse professo- riks, nagu sõnum siia ulatus. Kuid sellele nimetusele järgnes peatselt paluajajärk ja Tuglase professorluse on jäänud õhku rippuma.

Tuglas oli omaenese loomingu kõrval suur ja väsimatu organisaa- tor, Noor-Eesti ajastust peale. Eriti iseseisvuse ajal tundisime teda si- suri suur kirjanudustegelast: toimetas Si- ru albumid, ajakirja Ilo, ajakirja Loomingut, tegi kõik korrektuuri- ja argutavat toimetajat nagu Loo- tust, ikka kirjanuduse huvides, soodus-

Ed. Peanberg 70-aastane

Aastad veerevad imekiirelt. Need meist, kes suurel põgenemise aastal olid alles 40-aastates, hakkavad nüüd jõudma avariisse 70-a. tüü- punkti. Nii avab Lundis 70-a. tä- histamise seeria Eduard Peanberg, end. Keila vallavanem Harjumaal ja seltskonnategelasi, 21. aprillil, kuigi ta välise keskea mehise koo- re järele on seda nagu raske us- kuda.

Eduard Peanberg põlvnebu põlises põllumeeste perest. Kaotanud oma isa varakult, asust ta 11 a. vanuse- na pidama Keila vallas "Kiisa" talu, mille ta suure hoolde ja usutuse- ga viis säilmapäivete järjele. Talus oli suur, hästi korrustatud piimakari, mille eest hoolitses ta abikaasa Juu- li. Põllud olid kultiveeritud ja talu hoonekiti uuendatud. Peatselt valiti ta Keila vallavolikokku ja seal oma- korda vallavanemaks, olles alles 34 aasta vanune. On märkimisväärne, et ta Keila vallavolikokku ja seal oma- ti, naabruses asuva suure talu pe- remees.

Eduard Peanberg oli aktiivselt te- gev ka põllumajandusliku ühisteg- evue põllul. Nii valiti ta Harju Majandusühingu nõukogu esimeheks korralvalt. Majandusühingul oli Harjumaal rida harukauplusi. Edasi kuulus ta Keila Põllumeeste Kogu juhatusse, oli kaitseliidu Keila ma- lelvkonna majanduspealik jne.

Paguluses jäädess peatuma Lundi on Eduard Peanberg osavõtnud elav- valt kohalikust eestlaste seltsist. Ta on olnud EELK Lõuna-Rootsi ko- guses Lundi Pihtkonna juhatuses, ENMKU juhatuses, EPK Rootsi Esin- duse tööhutususes ja samuti Lundi PK juhatuses. Ta on kaasaaidanud Rootsi Eestlaste Esinduse valimiste- nilisele tegevusele, samuti Lundis eesti Noorte näteringi lavatehnüise- le koolitajad.

Lugupeetavat juubilari õnnitlevad tähtpäeval ta rohkearvilised sõbrad ja kaasriiklajad. O.V.

Vene esindus lasti õhku Amsterdamsis

AMSTERDAM (EPL) — Amster- dami südalinnas toimus tugev- plahvatus N. Vene kaubandusein- duse hoonest, muutes selle elamis- köibmatuks. Neli isikut said vigas- tada.

Tunnistajate seletusel on hoonest mõni tund varem jookstes väljunud kolm isikut, kes tõenäoliselt olid pommi asetajaks. Plahvatus rebis ära hoone esikülje kahe korruse ulat- uses. Plahvatus oli nii tugev, et ka Rügimuseumi ja läheduses asuva USA konsulandi aknad purunesid.

Politsei leidis maja lähedalt ühe puu küljest sinna kinnitatud kirja, mis võibolla sisaldas seletuse pom- miantlandi teostajate poolt.

tas saamatumaid ja uusi talente — temas ei olnud kusekadedust, vaid ta püüdis igale algajale talendile kätke anda, kui selles vaid lubadusi leidis.

Nii propageeris ta Jaan Oksa, ku- lutas palju aega Hendrik Adamsoni toodangu sõeludes ja sealt väärtus- likumale külge andes. Ja loendamatu hulk on käsikirju, mis tema valv- sa silma alt läbi käis. Nii hoolas ja ergutavat otimetatjat nagu Loomingut Tuglas oli, ei ole olnud ko- dagi pärast teda — juba kirjavahetus uute kaastöölise pärast rõvis talt palju aega. Nii võib liialduseta üt- leda: Tuglas elas aina kirjanudese, nii omale kui teiste kirjutajatele.

Nii võis Tuglas hauda kaasa võt- ta paljude tänu, nii lugejate oma kui autoriteid. Ja sidamest tuleva kurva tänu saadab talte hauteseks alla- kirjutatu ja ta elukaaslane.

Hägersten, 17.4.71.

ARTUR ADSON